ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἡ Παρθένος Μαρία

ἡ μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ,
ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2023

Ἡ Παρθένος Μαρία
ἡ μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ

Σειρά: «Θεομητορικά» ἀριθμ. 10

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἡ Παρθένος Μαρία ἡ μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2023

Ἡ Παρθένος Μαρία ἡ μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ

Κείμενα:
Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ Δανιήλ

Στοιχειοθεσία, Διακόσμησις, Ἐπιμέλεια Ἐκδόσεως:
ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ, Ἀρδηττοῦ 12-16, 116 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.92.17.513
www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

Copyright:
Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ.
Λεωφόρος Φορμίωνος 83, Τ.Κ. 161 21 Καισαριανή
Τηλ.: 210.72.24.123
www.imkby.gr • e-mail: info@imkby.gr

Σειρά: «Θεομητορικά 10»

Περιεχόμενα

Οἱ βιβλικές μαρτυρίες
περί τῆς Παρθένου Μαρίας 7

Ἡ ἑορτή τῆς κοιμήσεως τῆς μητρός τοῦ Κυρίου
μας καί λοιπές ἑορτές αὐτῆς 47

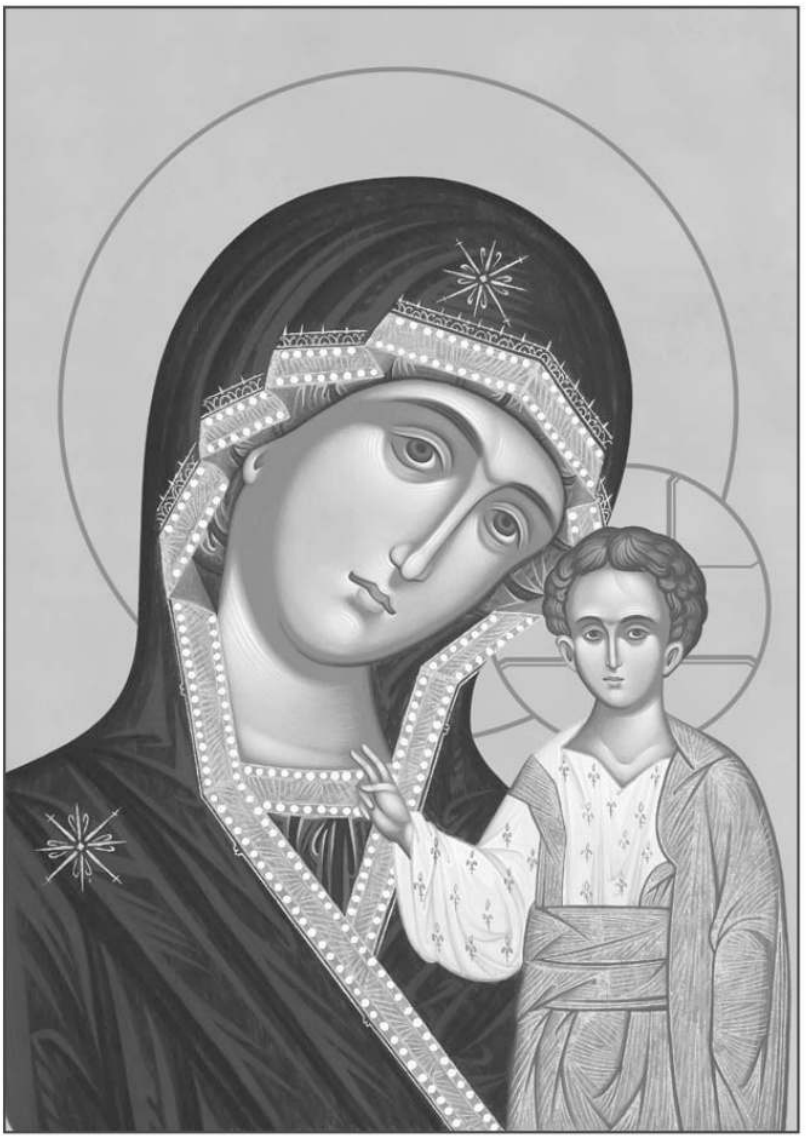
Ἡ Θεολογική καί ἡ Πατερική διδασκαλία
περί τοῦ προσώπου τῆς Παρθένου Μαρίας.....55

Περί τοῦ παραλληλισμοῦ Εὔας
καί Παρθένου Μαρίας.....59

Ἡ καταγεγραμμένη πίστη τῆς Ἐκκλησίας μας
στό Σύμβολο τῆς Πίστεως καί
στίς Οἰκουμενικές Συνόδους.....64

Ἡ θέση τῆς Δυτικῆς Θεολογίας
καί τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας
γιά τό πρόσωπο τῆς Παρθένου Μαρίας 73

Ἡ Θεοτόκος Παρθένος Μαρία στήν συνείδηση
τῶν πιστῶν καί στήν Ὑμνολογία
τῆς Ἐκκλησίας μας 84

Ἡ Παρθένος Μαρία ἡ μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ

Οἱ βιβλικές μαρτυρίες περί τῆς Παρθένου Μαρίας

Τά περί τῆς Μαρίας ὡς τῆς Παρθένου Μητρός τοῦ ἐνανθρωπήσαντος, ὡς Λυτρωτοῦ καί Σωτῆρος, Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ γνωρίζουμε ἀπό τίς λίγες σχετικές μαρτυρίες τῆς Καινῆς Διαθήκης, πού παρατηροῦνται ἐν προκειμένῳ κατά τήν ἀνάπτυξη κάποιου ἀπό τά παλαιότερων πρός τά νεώτερα βιβλία αὐτῆς, τόσον ὡς πρός τίς λεπτομέρειες τῶν παρεχομένων πληροφοριῶν ὅσον καί ὡς πρός τό διδόμενον θεολογικόν νόημα στίς πληροφορίες αὐτές, ὅπως τό τελευταῖον τοῦτο συμβαίνει ἰδιαίτερα προκειμένου περί τῶν ἀπό τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη ἐκτιθεμένων σχετικῶν περικοπῶν. Περαιτέρω ἡ ὅλη περί τῆς Μαρίας, τῆς μητρός τοῦ Κυρίου, εἰκόνα συμπληρώνεται στήν ἐκκλησιαστική συνείδηση καί μέ ἄλλες πληροφορίες πολύ νωρίς, ἀπ' αὐτῆς ἤδη τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, καί μάλι-

στα στούς ἐξ Ἰουδαίων χριστιανικούς κύκλους ἀπό τό ἄμεσο περιβάλλον τῶν κυριωτέρων τοῦ μεγάλου γεγονότος προσώπων, πού ἐμφανίσθηκαν σχετικά μέ τήν ζῶσα παραδόσεως. Ἀπό τήν παράδοση αὐτή ἀρύονται ἄλλωστε, ὑπό ὡρισμένες προϋποθέσεις κριτικῆς καί θεολογικῆς ἐπεξεργασίας, καί αὐτοί οἱ ἱεροί εὐαγγελισταί, ἰδιαίτερα ὁ Ματθαῖος καί ὁ Λουκᾶς καί τά ὑπ' αὐτῶν περί τῆς Μαρίας ὡς τῆς Μητρός τοῦ Κυρίου μεταδιδόμενα θέματα.

Ἀπό τήν ἀρχέγονον παράδοση περιεσώθηκαν στήν ἐκκλησιαστική συνείδηση καί ἄλλα στοιχεῖα, ἐκτός τῶν διαλαμβανομένων στήν Καινή Διαθήκη, περί τῆς Μαρίας, περί τοῦ προσώπου, τοῦ βίου καί τῆς τελευτῆς αὐτῆς, ὡς ἀπό τόν Θεό ἐκλεκτῆς καί προωρισμένης γιά τήν κατ' ἐξοχήν ἐξυπηρέτηση τῶν βουλῶν Αὐτοῦ περί τῆς θείας ἐνσαρκώσεως. Τά στοιχεῖα αὐτά ἀπαντοῦν κυρίως στά ἀπόκρυφα βιβλία, ἐκκλησιαστικοῦ, δηλαδή ἀντιαιρετικοῦ, χαρακτῆρα βιβλία, ὡς τό καλούμενον Πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου, πού προέκυψε περί τά μέσα τοῦ Β΄ αἰῶνος, ἀλλ' ἀπό τήν ἀρχαιότατη παράδοση, κατά τόν πυρῆνα τουλάχιστον ἱστορική, πού περιεσώθηκε ἀπό τοῦ Δ΄ αἰῶνος καί ἐμφανίστηκε καί στήν λατινική ἔκφανση τῆς ἀποκρύφου τούτου ἐπεξεργασία[1], τά εὐαγγέλια τοῦ Ψευδοματθαίου, τοῦ Ψευδοθωμᾶ, τοῦ Ψευδοπέτρου, τό ἀραβικό εὐαγγέλιο περί τῆς παιδικῆς

1. De nativitate Mariae.

ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ κ.ἄ. Σ' αὐτά συγκαταλέγεται καί τό ἀπό τοῦ Δ΄ αἰῶνος ἀναφανέν ἀπόκρυφο, στήν λατινική Transitatus Mariae[2]. Ἀπό ὅλα αὐτά ἰδιαίτερη ἐπίδραση στήν διαμόρφωση τῆς ἑορτολογικῆς, ὑμνολογικῆς καί ἄλλης διά τῶν καλῶν τεχνῶν ἐκδηλώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως σέ σχέση πρός τήν ἱστορία καί τό πρόσωπο τῆς Παρθένου Μητρός τοῦ Κυρίου, ἔχει τό Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου[3]. Αὐτό ἐξιστορεῖ λεπτομερῶς τά κατά τήν γέννηση, τήν παιδική ἡλικία καί τήν νεότητα αὐτῆς, ὅπως καί τήν ἐξ αὐτῆς ὡς ἐκ Παρθένου προέλευση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐχέγγυον περί τοῦ ὅτι μέ τό ἀπόκρυφο αὐτό περιεσώθησαν καί γνήσια στοιχεῖα τῆς ἀρχεγόνου παραδόσεως ἀποτελεῖ αὐτή ἡ ἴδια ἡ ἐκκλησιαστική συνείδηση. Διά μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καί διδασκάλων τοῦ Δ΄ καί τοῦ Ε΄ αἰῶνος σαφῶς ἐκδηλώθηκε αὐτή ὡς ἐπαγρυπνοῦσα ἐπί τῶν ἀποκρύφων καινοδιαθηκικῶν συγγραφῶν καί συνιστῶσα προφύλαξη ἀπό τῶν δι' αὐτῶν μεταδιδομένων[4]. Σεβάσθηκε ἡ ἐκκλησιαστική συνείδηση

2. Περί τῆς Μεταστάσεως τῆς Μαρίας.
3. Κατωτέρω παραπέμπομεν κατά τήν διαίρεση τῆς ἐκδόσεως τοῦ K. Tischendorf, Evangelia apocrypha, Lipsiae MDCCCLIII, κατά «πιστήν ἀνατύπωσιν τοῦ κειμένου τῆς Λειψίας», ἐν Ἀθήναις 1959.
4. Κυρίλλ. Ἱεροσολ., PG 33, 496. Μεγ. Ἀθανασ., PG 26, 1436, 1440. Ἱερων., PL, 23, 201, 26, 88. Ἰννοκεντ. Α΄, PL, 20, 502.

τά προερχόμενα στοιχεῖα περί τῆς Μητρός τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τό Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου, ὡς γνήσια ἀπό αὐτή θεωρηθέντα. Ἀπό αὐτή δέ τήν ἐπικύρωση χρησιμοποιήθηκαν αὐτά στήν ἐκκλησιαστική ζωή κατά τήν διαμόρφωση τῶν συναφῶν ἑορτολογικῶν, ὑμνολογικῶν καί ἄλλων σχετικῶν πρακτικῶν, ἐποικοδομητικῶν, ἐκδηλώσεων τῆς εὐσεβείας[5]. Ἀντιθέτως, τά στοιχεῖα πού ἀποβλέπουν στήν ἐπί τό ὑπερβολικώτερο ἔξαρση καί τό ἐντυπωσιακό γενικῶς, ὅπως ἐκεῖνο περί τῆς ἐπιβεβαιώσεως τῆς μετά τόν θεῖον τόκον παρθενίας τῆς Μαρίας «διά τῆς ὑπό τῆς μαίας ἐπιψαύσεως»[6], ἐπεσημάνθηκαν ἔγκαιρα καί ἐξωστρακίσθηκαν τελικῶς τῆς δογματικῆς καί ἄλλης συναφοῦς διαμορφώσεως ὡς ἀπαράδεκτα.

Οἱ ἀρχαιότερες μαρτυρίες στήν Καινή Διαθήκη περί τῆς κατά σάρκα προελεύσεως τοῦ Κυρίου, συνεπῶς δέ καί περί τῆς «ἐκ γυναικός» μητρότητος αὐτοῦ, εἶναι οἱ ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου[7]. Καί δέν ἀναφέρεται μέν σ' αὐτά τό ὄνομα τῆς μητρός, τό γεγονός ὅμως ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος παρουσιάζεται νά γνωρίζει γενικώτερα τά

5. Βλ. ἐπί παραδείγματι τοιαύτην χρησιμοποίηση στοιχείων στόν Γρηγόριον Νύσσης, Λόγον εἰς τήν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, PG 46, 1137-1140.
6. Πρωτευαγγ. Ἰακ., κεφ. ΧΧ, Ι, περισωζόμενο καί στόν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα, Στρωμ. Ζ΄, XVI, ΒΕΠ, Η΄, 291.
7. Γαλάτ, δ΄ 4 καί ἐν Ρωμ. θ΄ 5.

τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰησοῦ καί τῶν καλουμένων ἀδελφῶν αὐτοῦ[8] καθιστᾶ εὔλογο τό συμπέρασμα ὅτι αὐτός θά ἐγνώριζε ἐγγύτερα καί τά κατά τό πρόσωπον, συνεπῶς δέ καί τό ὄνομα τῆς μητρός τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ σημασία ἄλλωστε τῶν μαρτυριῶν τούτων τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰδικά στό Γαλάτας δ΄ 4, δέν ἔγκειται τόσον στήν δι' αὐτῶν ἀρχαιοτάτη ἐπαλήθευση τῆς περί τῆς μητρός τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἱστορικοῦ προσώπου πεποιθήσεως, ὅσον στήν ἤδη δι' αὐτῶν ἐκφαινομένη βεβαιότητα, ὅτι ἡ ἐξ ἀνθρώπων μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξαιρουμένη κατά τήν μοναδικότητα αὐτῆς σέ σχέση πρός τό ὑπόλοιπο ἀνθρώπινον γένος, ἀπό τό ὁποῖο πάντως προέρχεται, καί εἰδικώτερα σέ σχέση πρός τήν γενεά τοῦ Ἰησοῦ[9], ἀνάγεται σέ οὐσιώδη παράγοντα τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ σωτηριώδους σχεδίου τοῦ Θεοῦ διά τῆς θείας ἐναθρωπήσεως, σέ ἀναφορά ἀσφαλῶς καί πρός τά συναφῶς προεπισημαινόμενα στήν Γένεση γ΄ 15.

Ἐκ τῆς προϊστορίας τῆς Μαρίας, πρό τῆς συγκεκριμένης κλήσεως στήν θεία μητρότητα καί ἀναδείξεως αὐτῆς, περισώζονται στήν ἐκκλησιαστική παράδοση, κατά τήν προμνημονευθεῖσα ἀπό τό Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου συναφῆ ἀποτύπωση, τά ἑπόμενα στοιχεῖα:

8. Κορ. θ΄ 5, Γαλάτ. α΄ 19.
9. Τούς «Πατέρας» Ρωμ. ή΄ 5.

ὅτι αὐτή γεννήθηκε ἐκ πρώην στείρων εὐσεβῶν γονέων, τοῦ Ἰωακείμ καί τῆς Ἄννης, κατοικούντων, κατά τό εὐαγγέλιο τοῦ Ψευδοματθαίου[10] στήν Ἱερουσαλήμ, τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως τῆς Μαρίας πού δέν κατονομάζεται πάντως στό Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου[11]·

ὅτι, ὡς ἐκδήλωση τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἐλεηθέντων διά τῆς γεννήσεως αὐτῆς παρά τοῦ Θεοῦ, κατόπιν τῶν προσευχῶν τους, γονέων της καί σέ ἐκπλήρωση σχετικῆς ὑποσχέσεως αὐτῶν πρός τόν Θεό, φέρεται καί παραδίδεται αὐτή κατά τό τρίτο ἔτος τῆς ἡλικίας της στόν Ναόν τῶν Ἱεροσολύμων, ἐντός τοῦ ὁποίου καί παραμένει ἐπί ἀρκετά ἔτη ὑπό τήν ἐπίβλεψιν τῶν ἱερέων τοῦ Ναοῦ·

ὅτι κατά τό δωδέκατο ἔτος τῆς ἡλικίας της παραδίδεται αὐτή, μέ τήν φροντίδα τοῦ ἀρχιερέως Ζαχαρία, στόν Ἰωσήφ, οἰκοδόμο στό ἐπάγγελμα, ἀπό τήν ράβδο τοῦ ὁποίου, *«ἐξῆλθε περιστερά καί ἐπετάσθη ἐπί τήν κεφαλήν»* αὐτοῦ[12] καί ὁ ὁποῖος ἔτσι ἀνεγνωρίσθηκε ὡς ὁ ἐκλεκτός, γιά νά λάβῃ αὐτήν ὑπό τήν προστασίαν του, ὅπως αὐτός καί τήν *«παρέλαβεν εἰς τήρησιν ἑαυτῷ»*, δηλαδή τήν μνηστεύ-

10. Κεφ. 1, στ. 1, κατά τήν ἴδια ὡς ἀνωτέρω ἔκδοση τοῦ Tischendorf.
11. Ἄλλες παραδόσεις φέρουν αὐτήν ὡς γεννηθεῖσα στή Ναζαρέτ ἤ στήν παρακειμένη Σεπφωρίδι.
12. IX, 1.

θηκε. Ὅλα αὐτά παρουσίασε βεβαίως ἐπί τό εὐλαβέστερον ἡ ἀνεπτυγμένη, ἀπό τόν ἀρχέγονο πυρῆνα, παράδοση, εἰδικά τήν παραμονήν στόν Ναό καί στά Ἅγια τῶν Ἁγίων εἴσοδο, τά ὁποῖα παρουσιάζονται ἔτσι καί ὡς πρωτοφανῆ, διότι, πράγματι, εἴσοδος καί παραμονή στόν Ναό, καί δή στά Ἅγια τῶν Ἁγίων, θήλεος πουθενά δέν μαρτυρεῖται στήν ἰσραηλιτική παράδοση. Ἡ περί τῆς Μαρίας ἀνεπτυγμένη παράδοση ἐκπροσωπεῖται ὑπό τῶν διαμορφωτῶν κατά καιρούς τοῦ Πρωτευαγγελίου τοῦ Ἰακώβου σέ συνάρτηση πάντοτε πρός τήν πρόθεση καί τήν δυνατότητα τοῦ ἀρχικοῦ συγγραφέως[13], ὅπως τά ὑπ' αὐτοῦ ἀπό προφορικές ἀσφαλῶς διηγήσεις περισωζόμενα νά μή ἀλλοιώνουν στά οὐσιώδη τόν πυρῆνα τους γεγονότα.

Τά κατά τήν Μαρίαν ὡς τήν Μητέρα τοῦ Κυρίου γνωρίζουμε κυρίως ἀπό τούς δύο συνοπτικούς εὐαγγελιστές Ματθαῖο καί Λουκᾶ καί δή ἀπό τήν ἐξιστορησή τους κατά τήν γέννηση, τήν βρεφική περίοδο καί τήν πρώτη παιδική ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ, ὡς καί ἐξ ἄλλων πληροφοριῶν τῶν ἰδίων εὐαγγελιστῶν καί τῶν εὐαγγελιστῶν Μάρκου καί Ἰωάννου, πού ἀναφέρουν σποραδικές περιπτώσεις ἐμφανίσεως τῆς Μαρίας κατά τήν δημοσία δράση τοῦ Κυρίου, συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ σταυρικοῦ θανάτου αὐτοῦ. Τέλος κατά τό Πράξεων α΄ 14 ἡ ἐμβρυώ-

13. Καταγραφέως τῶν διηγήσεων.

δης Ἐκκλησία πρό τῆς Πεντηκοστῆς, διαμορφωμένη ἤδη διά τοῦ δεσμοῦ τῆς κοινῆς προσευχῆς σέ κοινωνία ἐλπίδος καί ἀγάπης, ἀναμένει τήν ὁριστικήν λήψη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος *«σύν γυναιξί καί Μαρίᾳ τῇ μητρί τοῦ Ἰησοῦ»*. Ἡ ρητή αὐτή, μετά τοῦ ὀνόματος, μνεία ὑποδηλώνει ἀσφαλῶς τήν διάκριση καί τήν τιμή, τῆς ὁποίας ἡ Μαρία, ὡς μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέλαυσε στήν ἀρχέγονη ἐκείνη μορφή τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ ὁποία τιμή συνεχίζεται ἀκολούθως ἀποδιδομένη σ' αὐτή καί σέ ὅλη τήν καθολική ἀναπτυσσομένη Ἐκκλησία τῆς ἀμέσου ἀποστολικῆς καί μεταποστολικῆς περιόδου.

Ἡ ἱστορικότητα τῶν πληροφοριῶν τῶν συνοπτικῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαίου[14] καί Λουκᾶ[15] περί τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς προερχομένου ἐκ Μαρίας τῆς μητέρας αὐτοῦ θαυμαστῶς, διασφαλίζεται γιά τόν πιστεύοντα ἐξ αὐτῆς ταύτης ἤδη τῆς πίστεως στήν ἀλήθεια περί τοῦ θαυμαστῶς πραγματοποιουμένου μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας γιά τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ὡς τοῦ Μεσσίου-Χριστοῦ. Τοῦτο ἀκριβῶς τό μυστήριο ἐξυπηρετοῦν στήν κατανόησή του ἀπό τούς ἀνθρώπους καί ὡς ἱστορικοῦ γεγονότος καί ἐπικάρπωσή του, τά ἐπισυμβαίνοντα θαυμαστά ἤ «μεγαλεῖα» περί τό βρέφος Ἰησοῦ καί τά σχετικά μέ τό ἄμεσο αὐτοῦ περιβάλλον. Τούτων τῶν θαυ-

14. α΄ 18, β΄ 23.
15. α΄ 26, β΄ 52.

μαστῶν γεγονότων λαμβάνει πεῖρα πρώτη, προσδιοριζομένη βαθμηδόν ὑπ᾽ αὐτῶν στήν ὅλη περαιτέρω ἔναντι τοῦ μυστηρίου τούτου στάση της, ἡ ἀμέσως ἐξ ἀνθρώπων ἐξυπηρετήσασα[16] αὐτό μέ τήν προσφορά τῆς μητρότητος στόν σαρκούμενο καί ὡς ἄνθρωπον ἀσθενῆ[17] ἐκδηλούμενο θεῖο πρωταγωνιστή του. Ἀλλά τοῦτο δέν ἄγει ἀναγκαστικῶς καί στό συμπέρασμα ὅτι ἡ Μαρία ἦταν σέ θέση νά συλλάβει ἐξ ἀρχῆς καί τό πλῆρες νόημα τῶν συμβαινόντων περί αὐτήν καί τόν προελθόντα ἐξ αὐτῆς. Ἀμφισβήτηση λοιπόν τῆς ἱστορικότητος τῶν ἐξιστορουμένων ἀπό τούς εὐαγγελιστές Ματθαῖο καί Λουκᾶ περί τῆς Μαρίας καί τῆς θείας μητρότητος αὐτῆς γιά τόν λόγον τοῦ συνδυασμοῦ αὐτῶν μετά θαυμάτων δέν δύναται νά ἔχη ἰσχύ γιά τόν πιστεύοντα χριστιανό. Ἄλλωστε τά παρουσιαζόμενα θαύματα στά εὐαγγέλια αὐτά εἶναι, καταφανέστατα, οὐσιωδῶς διάφορα κατά τήν φύση τους καί τήν μορφή τους ἀπό ἐκεῖνα τά «θαύματα», μετά τῶν ὁποίων παρουσιάζονται συνυφαινόμεναι οἱ γεννήσεις καί οἱ προβολές «θεοτήτων» τοῦ μύθου καί τῆς φαντασίας.

Ἐκτός τῆς ἐπί τῆς γενικῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρητικῆς προϋποθέσεως, πού στηρίζεται στήν δυνατότητα καί πραγματικότητα τοῦ θαύματος σέ συνάρτηση πρός ἅπαντα τά συντελούμενα κατά τήν

16. Παρθένος Μαρία.
17. Βρέφος.

πραγματοποίηση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας, καί τήν ἱστορικότητα τῶν θαυμαστῶς περί τῶν ἐπισυμβάντων τήν Παρθένο Μαρία ὡς μητέρα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος καί νηπιάσαντος λυτρωτοῦ, διασφαλίζει καί προσεκτική φιλολογική καί ἄλλη συναφής διερεύνηση τῶν σχετικῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν. Περί τῶν δύο συνοπτικῶν Ματθαίου καί Λουκᾶ τυγχάνει πράγματι ἀνεγνωρισμένο, ὅτι αὐτοί στό ἔργο τους ἐκδηλώνουν πρόθεση, καί ἀναμφισβήτητη συνάμα ἱκανότητα, ὅπως τά κατά τόν Ἰησοῦν Χριστόν γενικῶς, τό πρόσωπο καί τό ἔργο, νά παρουσιάσουν κατά κύριον λόγον ἱστορικῶς, δηλαδή κατά τήν πραγματική ἀπεικόνιση αὐτῶν στήν συγκεκριμένη τοπική καί χρονική ἐκδηλωσή τους, πού ἐπαληθεύεται ἔτσι καί ἐκ τοῦ ὅλου συναπεικονιζομένου περιβάλλοντος.

Ἀπό τόν γενικώτερο χαρακτῆρα τῶν δύο συνοπτικῶν εὐαγγελικῶν συγγραφῶν δέν δύναται νά ἐξαιρεθεῖ ἡ συμπεριλαμβανομένη σ' αὐτές ἱστορία τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ, πού ἐκτίθεται σέ συνάρτηση μέ τήν μητέρα αὐτοῦ. Στίς σχετικές διηγήσεις τῶν δύο τούτων εὐαγγελιστῶν δύναται πράγματι ὁ ἀπροκατάληπτος παρατηρητής νά διαπιστώσει κατάδηλη παλαιστινή τοπική ἀπόχρωση, παλαιοϊουδαϊκά χαρακτηριστικά, ἁπλότητα καί φυσικότητα ἐκθέσεως, ἀμεσότητα περιγραφῆς καί ἀποτυπώσεως γεγονότων, ὀργανική συσχέτιση αὐτῶν πρός βασική παραδεδομένη ἰδεολογίαν. Ὁ

εὐαγγελιστής Ματθαῖος διακρίνεται γιά τήν πυκνήν ἀπό αὐτόν ὑπόμνηση ὅτι διά τῶν συμβαινόντων πληροῦνται προφητεῖαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης[18]. Ἐνῶ στόν εὐαγγελιστή Λουκᾶ μόνο γενικώτερα ὑπεμφαίνεται διά τῶν λόγων τοῦ Ἀγγέλου κατά τόν Εὐαγγελισμόν[19], ὅτι διά τοῦ καρποῦ τῆς κοιλίας της θά ἐπαληθευθοῦν παλαιοδιαθηκικά ἀγαθά, θά πληρωθοῦν μεσσιανικές ἐπαγγελίες ὡς ἐσχατολογικές προσδοκίες[20]. Καί στούς δύο εὐαγγελιστές διαπιστώνεται εὔκολα ὅτι καμμία ἰδιαίτερη προσπάθεια καταβάλλεται ἀπό αὐτούς, ὅπως τά ἐξιστορούμενα περιβληθοῦν τήν λαμπρότητα καί τήν καταπλήσσουσα ἐκείνη μεγαλοπρέπεια, τήν συνοδεύουσαν συνήθως τίς ἀνακυκλούμενες φαντασιοπληξίες στήν σφαῖρα τοῦ θρύλου καί τοῦ μύθου καί τήν ἀποσκοποῦσα στήν κατ᾽ αὐτόν τόν τρόπο ἐπιβολή αὐτῶν πρός ἐξυπηρέτηση ἐπιδιωκομένων σκοπῶν. Στήν τελευταίαν αὐτή κατηγορία ἐμπίπτουν καί αὐτά τά ὑπό τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως ἀποκρουσθέντα καί ἀποκλεισθέντα ἀπόκρυφα βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀξιοπαρατήρητη τυγχάνει ἡ φυσικότητα καί ἡ ἁπλότητα τῆς περιγραφῆς τους κατά τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπό τοῦ

18. α΄ 23: β΄ 6΄ 15: 17-18, 23.
19. α΄ 32-33 καί 35.
20. Πρβλ. παρά τῷ αὐτῷ Λουκᾶ καί τούς ὕμνους α΄ 46-55. 68-79, β΄ 29-33.

εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖ αὐτά στό γυμνό περιβάλλον τῆς πτωχείας, τῆς ἀθλιότητος, ἐξ ἐπόψεως ἐξωτερικῶν συνθηκῶν, πραγματοποιήσεώς τους. Τοῦτο ἰσχύει καί γι᾽ αὐτές τίς σκηνές τῆς ἀναζητήσεως καί προσκυνήσεως ἀπό τούς Μάγους τοῦ «*παιδίου*», ἔνθα βεβαίως οἱ Μάγοι δέν παρουσιάζονται ὡς μεγαλοπρεπεῖς ἡγεμόνες ἤ βασιλεῖς, ὅπως αὐτό ἐπισυμβαίνει στόν μεταγενέστερο, δυτικό ἰδίως, θρῦλο. Τίς σκηνές ἄλλωστε αὐτές συνοδεύει ἄμεσος φοβερός κίνδυνος καί αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ παιδίου καί ἀναγκαστική ἀνάληψη φυγῆς αὐτοῦ καί τῆς μητέρας του πρός σωτηρία, ὑπό δυσκολώτατες ἀσφαλῶς συνθῆκες πραγματοποιήσεως καί εὐτυχοῦς ἐκβάσεως αὐτῆς. Ἐξ ἄλλου ἀληθές τυγχάνει ὅτι στίς σχετικές, ἐμφανῶς πλουσιώτερες καί πλαστικώτερες, διηγήσεις τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐκδηλώσεως τῶν περιστατικῶν παρουσιάζεται καθαρώτερη καί ἠρεμώτερη, ἑορταστική καί λειτουργική, καί διακεκοσμημένη διά λειτουργικῶν, ὑμνολογικῶν καί ἄλλων συναφῶν, σέ γνήσιο παλαιοδιαθηκικό ὕφος καί πνεῦμα συντεθειμένων στοιχείων. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἀκριβῶς περί τῆς γνησιότητος τῆς πηγῆς, ἀπό τήν ὁποία ὁ Λουκᾶς παραλαμβάνει τίς πληροφορίες του, καί περί τῆς πιστότητος μετά τῆς ὁποίας αὐτός χρησιμοποιεῖ τά παραληφθέντα. Ἡ πηγή τοῦ Λουκᾶ προέρχεται προφανῶς ἐκ περιβάλλοντος ἱερατικοῦ. Ἡ ὅλη δομή, τό γλωσσικό ὕφος καί ὁ ρυθ-

μός ἀκόμη τῶν σχετικῶν διηγήσεων στό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ, ἀναγνωρίζονται ὡς μαρτυροῦντα ὅτι οἱ διηγήσεις αὐτές προέρχονται ἐξ ἀρχαίας γαλιλαιακῆς παραδόσεως. Ὑπάρχοντα ἀρχικῶς τά δύο πρῶτα κεφάλαια τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ στήν ἑβραϊκή γλῶσσα καταγεγραμμένα, πρέπει νά εἶχαν μεταφρασθεῖ νωρίς στήν ἑλληνική ἀπό ἐξ Ἰουδαίων χριστιανό, ἐξοικειωμένου μετά τοῦ γλωσσικοῦ ὕφους καί τοῦ πνεύματος τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα[21]. Τό ὕφος αὐτό σαφῶς διακρινόμενο καί κατά τήν χρησιμοποίηση τῆς ἐν λόγῳ πηγῆς ἀπό τό Λουκᾶ[22], ἐνῶ αὐτός κατά τά ἄλλα σχετικῶς ἑλληνίζει. Τά διαδραματιζόμενα στίς διηγήσεις στηρίζονται καί κινοῦνται ἐπί τοῦ ὑποβάθρου τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκευτικῆς καί πολιτιστικῆς ἐκδηλώσεως. Ὁ καταγραφέας τους ὑπῆρξε πρόσωπο πού ζοῦσε ὁλοκληρωτικά στήν ἀτμόσφαιρα τῆς λατρείας στό Ναό καί προϋπόθεται νά γνωρίζει ὁμοίως καλά τά σχετικά μέ τήν λατρεία αὐτή. Τοῦτο καταδεικνύει πράγματι ἡ πλαστική ἀποτύπωση ἱερατικῆς εὐσεβείας, στήν οἰκία τοῦ Ζαχαρίου γιά παράδειγμα[23] καί γενικώτερα ἡ ἀκριβολόγος περιγραφή ἰουδαϊκῆς μορφῆς βίου κατά τήν περιτομή τοῦ παι-

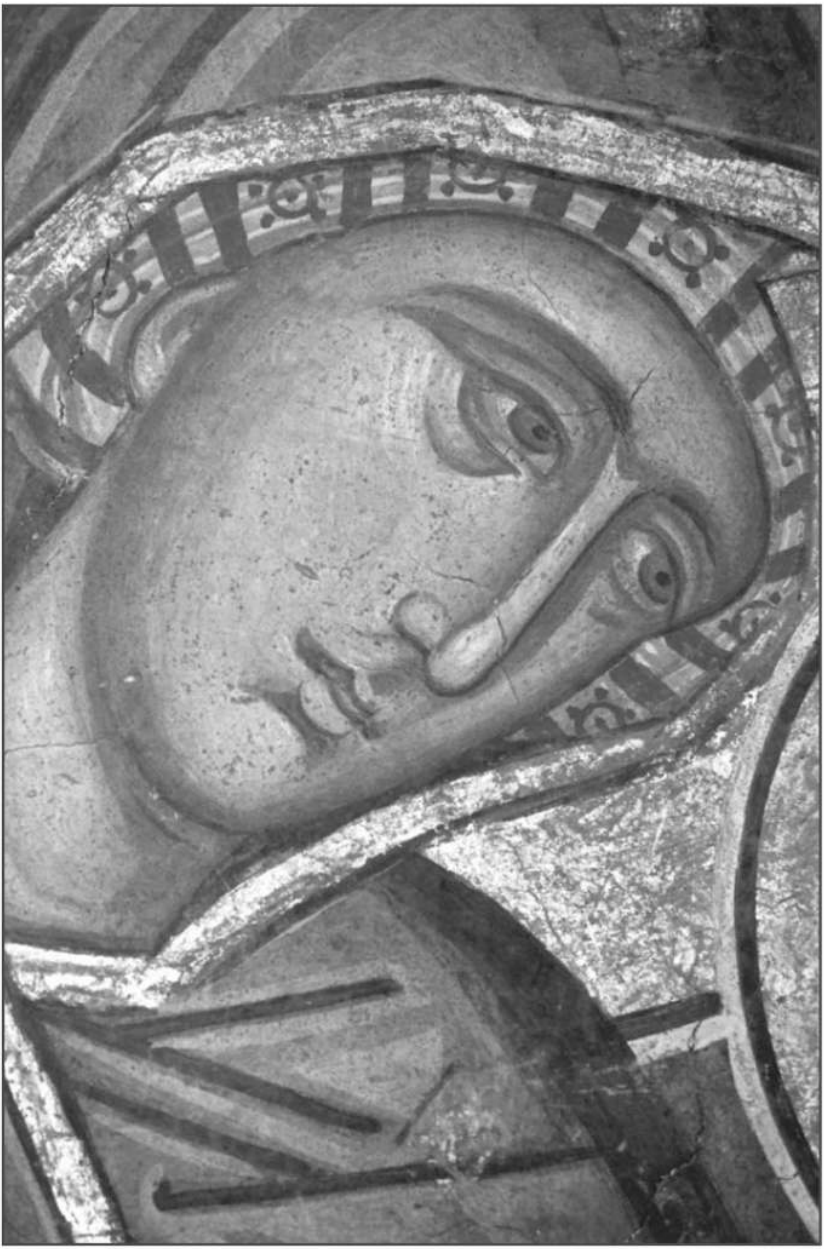
21. Ο΄.
22. Ἰδιαιτέρως στούς σ' αὐτό περιλαμβανομένους ὕμνους, α΄ 46-55: 68-79: β΄ 29-32.
23. Λουκ. α΄ 5-80.

δίου[24], τήν παράστασιν στό Ναό, τήν ὑπαπαντή[25] καί τήν μετάβαση στό Ναό[26]. Θά ἦτο συνεπῶς ὁ καταγραφέας τῶν διηγήσεων αὐτῶν ἱερέας στό Ναό, ὅπως ὁμοίως τέτοιος ἱερέας πρέπει νά ὑπῆρξε καί ὁ μεταφραστής. Μετ᾽ ἀποχρῶντος λοιπόν λόγου οἱ ἱερεῖς αὐτοί ἀναζητοῦνται μεταξύ τῶν ἱερέων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κατά τό χωρίο τοῦ Λουκᾶ στίς Πράξεις στ΄ 7 προσῆλθαν νωρίς στήν «νέαν πίστιν». Ἀπό τέτοιους ἱερεῖς, φαίνεται, νά ἔλαβε ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς τίς διηγήσεις περί τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ μετά τῶν συναφῶν πληροφοριῶν περί τῆς μητρός αὐτοῦ, καί χρησιμοποίησε αὐτές στήν βεβαιότητα περί τῆς ἀξιοπιστίας αὐτῶν ὡς πρός τά γενικά καί μόνον σέ ὡρισμένες διασαφήσεις ἤ πληροφοριακές ἐπεξεργασίες προέβη ὁ ἴδιος, ὡς ἐπί παραδείγματι στήν ἐμφανῆ ἐκείνη ἐπεξήγηση στό β΄ 2 τοῦ εὐαγγελίου περί τῆς ἀπογραφῆς, ὅτι πρόκειται περί τῆς πρώτης ἀπογραφῆς τῆς γενομένης «ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου», ἐφ᾽ ὅσον φαίνεται[27], ὅτι ἐπί Κυρηνίου, δίς ἡγεμονεύσαντος, ἔγινε, καί δεύτερη ἀπογραφή. Ὅτι δέ οἱ γραπτῶς ἤ καί προφορικῶς μεταδώσαντες στόν Λουκᾶ τίς

24. β΄ 21.
25. β΄ 22-39.
26. β΄ 41-52.
27. Ἐκ τοῦ Ἰωσήπου καί ἐκ τῆς λεγομένης ἐπιγραφῆς τοῦ Tivoli.

σχετικές διηγήσεις ἱερεῖς ἄκουσαν αὐτές ἐκ πρώτου στόματος καί ἀπό τήν ἴδια τήν Μαρία, μετά τοῦ ἱερατικοῦ περιβάλλοντος ἐξοικειωμένης, εἶναι κατά τά ἀνωτέρω πιθανώτατο καί λογικώτατο. Ἔτσι δέ λογικώτατο εἶναι, ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς πίστεως καί ἐκ τῶν διακριβώσεων τῆς ἀπροκαταλήπτου κριτικῆς ἀναλύσεως, καί τό συμπέρασμα ὅτι τά ἀπό τόν Λουκᾶ περί τῆς Μαρίας ἐκτιθέμενα συντελεσθέντα γεγονότα τυγχάνουν ἱστορικά, θαυμαστά κατά τόν ἰδιάζοντα σωτηριολογικό χαρακτῆρα καί σκοπό.

Τέλος δέν τυγχάνει ἄσκοπη καί ἡ ὑπόμνηση στήν παροῦσα συνάφεια ὅτι τά περί τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ, μετά τῶν περί τῆς μητρός αὐτοῦ, ἐξιστορούμενα γεγονότα χωρίζονται ἀπό τῆς καταγραφῆς τους στά εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου καί τοῦ Λουκᾶ διά τῆς χρονικῆς ἀποστάσεως δύο ἀνθρωπίνων γενεῶν, ἐνῶ τά περιστατικά ἀπό τόν δημόσιο βίο τοῦ Κυρίου ἀπέχουν ἀπό τῆς ἐκθέσεώς τους στά εὐαγγέλια κατά μίαν μόνον. Ἔτσι τά τελευταῖα αὐτά περιστατικά εὑρίσκονται ὑπό τόν ἀκριβέστερο ἔλεγχο τῶν ἱερῶν - συγγραφέων, καί προσφέρονται καί ἀπό ἀμεσότερη γνώση σ' αὐτούς, ἀποβλέποντας ἄλλωστε μέ τίς συγγραφές τους στήν κατά πρῶτον λόγον προβολή τῶν γεγονότων ἀπό τόν δημόσιο βίο τοῦ Κυρίου, τῆς διδασκαλίας, τῆς θαυματουργίας, τοῦ πάθους καί τῆς Ἀναστάσεως, σάν τούς κύριους ἀπολυτρωτικούς ἤ γενικώτερα σωτηριολογικούς συντελεστές.

Κατά τίς προϋποθέσεις αὐτές, ἀπό τίς σποραδικές πληροφορίες στήν Καινή Διαθήκη περί τῆς Μητρός τοῦ Κυρίου, προκύπτει ἡ ἑπομένη βιογραφική εἰκόνα τῆς Μαρίας, ἀπό τῆς νεανικῆς πλέον ἡλικίας της, ἀπό τῆς ὁποίας αὐτή ἐμφανίζεται ἐπί τῆς σκηνῆς τῆς εὐαγγελικῆς ἱστορίας. Ἀπό τήν κατά κοινή βάση ἀπό τόν Ματθαῖο καί τόν Λουκᾶ παρεχομένης ἐξιστορήσεως τῶν γεγονότων κατά τήν γέννηση καί τήν πρώτη ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρά καί τίς ἰδιαίτερες πληροφορίες, τίς ὁποῖες συναφῶς παρέχει καθένας ἀπό τούς ἱερούς εὐαγγελιστές, μαρτυρεῖται ὅτι ἡ Μαρία, νεαρά κόρη, «παρθένος», εὑρίσκετο σέ σχέση μνηστείας πρός τόν Δαβιδίδην Ἰωσήφ[28]. Προκειμένου περί τοῦ περιεχομένου προσδιορισμοῦ στό Λουκ. α΄ 27 «ἐξ οἴκου Δαβίδ», πρέπει νά παρατηρηθοῦν τά ἑξῆς. Ἄν ὁ προσδιορισμός αὐτός θεωρηθῇ ὡς παράθεση στό ἀμέσως προηγούμενο «ἀνδρί ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ», τότε μέ αὐτό μαρτυρεῖται ἡ καί ἐκ τοῦ γενεαλογικοῦ καταλόγου τοῦ Ματθαίου γνωστή δαβιδική προέλευση τοῦ Ἰωσήφ. Ἄν ὅμως τό «ἐξ οἴκου Δαβίδ» συσχετισθεῖ πρός τό κυρίως προσδιοριζόμενο στό στίχο αὐτό πρόσωπο, πρός τήν «παρθένον, ἐμνηστευμένην», πρός τήν ὁποία ἀπεστάλη ὁ Ἄγγελος[29],

28. Ματθ. α΄ 16, 20: Λουκ. α΄ 27.

29. Τοῦ περί τοῦ «ἀνδρός» προσδιορισμοῦ θεωρουμένου ὡς λήγοντος μέ τήν παράθεση τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ «Ἰωσήφ».

τότε δικαιώνονται οἱ θεωροῦντες καί τήν Μαρία ὡς δαβιδικῆς προελεύσεως ἤδη κατά τήν πληροφορία αὐτή τοῦ Λουκᾶ. Ἡ δαβιδική πάντως καταγωγή καί τῆς Μαρίας, ὑπεμφαινομένη, ἐμμέσως τουλάχιστον, καί ἀλλοῦ στήν Καινή Διαθήκη[30], θεωρεῖται ὡς ἀπαρασαλεύτως βεβαία στήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τῶν μέσων τῆς Β΄ ἑκατονταετίας[31].

Μεμνηστευμένη ἡ Μαρία μετά τοῦ Ἰωσήφ κατοικεῖ στή Ναζαρέτ, χωρίς νά ἔχει ἀκόμη ὁδηγηθεῖ ὡς σύζυγος στόν οἶκο, στόν ὁποῖο παρέμενεν ὁ Ἰωσήφ μετά τῶν τέκνων του, ἀρρένων καί θηλέων, ἀπό τόν πρῶτο γάμο του[32] τά ὁποῖα ἀργότερα ἀπό τήν κοινή γνώμη τοῦ περιβάλλοντος τῆς δημοσίας δράσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐκλήφθηκαν ὡς «ἀδελφοί»[33] αὐτοῦ. Τήν ὑποκειμενική αὐτή ἀντίληψη τοῦ πλήθους χρησιμοποιοῦν καί αὐτοί οἱ ἱεροί εὐαγγελισταί κατά τήν ἀποτύπωσιν ἀπ᾽ αὐτούς τῆς λίαν ἄλλωστε σποραδικῆς ἐμφανίσεως τῶν «ἀδελφῶν» αὐτῶν κατά τήν

30. Λουκ. α΄ 32, β΄ 4-5: Ῥωμ. α΄ 3.

31. Πρωτευαγγ. Ἰακώβ. 10, 1. Ἰουστ. Α΄, Ἀπολογ. 32, 14: Διάλογ. Πρός Τρύφ. 43, 1 45, 3 100, 2. 120: Εἰρην. Ἔλεγχ. Ψευδ. Γν. III, 21, 5. III, 26, 1: Τερτυλλ., Adv. Marc. III. 17. De carn. Christi , 22. Πρβλ. καί Oscar Culmann, Die ersten Glaubensbekentisse, Theologische Studien, Heft 15 Zurich 1943, σ. 50, σημ. 8.

32. Κατά τά παραδιδόμενα στά Πρωτευαγγ. τοῦ Ἰακώβου.

33. Ἀρσεν. καί θηλ.

δημοσία δράση τοῦ Κυρίου. Ἔτσι γίνεται λόγος ἀπό τούς εὐαγγελιστές γενικώτερα περί τῆς «οἰκογενείας» τοῦ Ἰησοῦ, δηλαδή τοῦ «πατρός» του Ἰωσήφ, τῆς «μητρός» του Μαρίας, τῶν «ἀδελφῶν»[34] του[35]. Ὅτι οἱ ἱεροί εὐαγγελισταί ἀρκοῦνται ἁπλῶς στήν κατά τήν κοινή, τήν μή ἀκριβολογοῦσα, ἀντίληψη τοῦ πλήθους παράθεση τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν τῆς «οἰκογενείας» τοῦ Ἰησοῦ, χωρίς νά παρεμβάλλουν καί τήν δική τους βεβαία γνώση περί τοῦ ποιά ἦταν ἀκριβῶς ἡ πραγματική πρός αὐτόν σχέση τῆς μητρότητος τῆς Μαρίας, τῆς πατρότητος τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς ἀδελφότητος τῶν ἐνίοτε κατονομαζομένων, ἄλλοτε δέ περιληπτικῶς ἀναφερομένων «ἀδελφῶν»[36] τοῦ Ἰησοῦ, καταφαίνεται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι στό Μάρκ. στ΄ 3 «Μαρία», τῆς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς χαρακτηρίζεται ὡς «υἱός», δέν εἶναι ἡ πραγματική αὐτοῦ μητέρα, ἡ παρθένος Μαρία. Ἡ ἐνταῦθα, στό Μάρκ. στ΄ 3, Μαρία πρέπει νά εἶναι ἄλλη Μαρία, πιθανώτατα ἡ κατά τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη ιθ΄ 25. Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ[37], ἀδελφοῦ[38] τοῦ Ἰωσήφ τοῦ

34. Ἀρσεν. καί τῶν «ἀδελφῶν» θηλ.
35. Λουκ. δ΄ 22, γ΄ 49: Μάρκ. στ΄ 3: Ματθ. ιγ΄ 55-56. Μάρκ. γ΄ 31-33. Ματθ. ιβ΄ 46-47. Λουκ. η΄ 19-20. Ἰω. α΄ 45. Πρβλ. καί Ἰω. β΄ 12.
36. Ἀρσεν. καί θηλ.
37. Σύζυγος ἤ θυγάτηρ τούτου, ἀπροσδιόριστο, μᾶλλον θυγάτηρ.
38. Κατά Εὐσεβ., Ἐκκλ. Ἱστορ. ΙΙΙ, 11.

μνήστορος, ἡ ἀναφερομένη ἀλλοῦ ἀπό τούς συνοπτικούς κατά ποικιλία σχετικῶν προσδιορισμῶν, ὡς «Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καί Ἰωσῆτος μήτηρ» ἤ «ἡ τοῦ Ἰακώβου καί Ἰωσῆ μήτηρ» ἤ «ἡ ἄλλη Μαρία» ἤ «Μαρία ἡ Ἰακώβου»[39]. Ἐπικρατέστερος πάντως τυγχάνει ὁ προσδιορισμός τῆς ἄλλης ταύτης Μαρίας ὡς μητέρας τῶν Ἰακώβου καί Ἰωσῆτος, τῶν ὁποίων[40] λέγεται καί στό ἐν λόγῳ χωρίο, Μάρκ. στ΄ 3, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὁ «υἱός» τῆς ἐνταῦθα «Μαρίας», τύγχανε «ἀδελφός», τῶν τέκνων δηλ. τῆς ἄλλης ἐκείνης Μαρίας, πρός τήν ὁποία συγχέεται ἐδῶ προφανῶς ἀπό τήν κοινή γνώμη[41] ἡ πραγματική μητέρα αὐτοῦ, ἡ Παρθένος Μαρία.

Πρίν λοιπόν ἡ Παρθένος Μαρία μεταφερθεῖ ἀπό τόν Ἰωσήφ στόν συζυγικό οἶκο, δηλαδή ὡς μνηστή του, δέχεται στή Ναζαρέτ τόν θεῖο εὐαγγελισμό πού περιγράφεται ἀπό τόν Λουκᾶ λεπτομερῶς[42] σέ ἀναπαράσταση τῆς ἀθωότητος καί ἁγνότητος πού δέχεται τήν ἀπροσδόκητη ἐπίσκεψη παρθένου καί σέ ἱεροπρεπῆ ἐμφάνιση τῆς ὅλης σκηνοθεσίας, ἐντός τῆς ὁποίας τό ὑπερφυές γεγονός συντελεῖται. Ἀπό τόν ἄγγελο προσαγορεύεται αὐτή, διά χαι-

39. Μάρκ. ιε΄ 40. Ματθ. κζ΄ 56. 61: Λουκ. κδ΄ 10.
40. Ὡς καί τῶν Ἰούδα καί Σίμωνος.
41. Ὁ εὐαγγελιστής ἐπαναλαμβάνει κατά λέξη, τί ἔλεγε τό πλῆθος.
42. α΄ 26-38.

ρετισμοῦ, ὡς «κεχαριτωμένη», μετά τῆς ὁποίας ὁ Κύριος εἶναι συνδεδεμένος. Καθησυχάζεται γιά τά ἀπροόπτως θαυμαστά συμβαίνοντα σ' αὐτήν, διότι, ὡς εὑροῦσα χάρη παρά τῷ Θεῷ θ' ἀποβῇ μητέρα υἱοῦ, ὁ ὁποῖος θά ὀνομασθῇ Ἰησοῦς[43]. Αὐτός θά κληθεῖ, δηλαδή θ' ἀναγνωρισθεῖ, «υἱός ὑψίστου», καταλαμβάνοντας, σέ ἐπιβεβαίωση τῆς πραγματικῆς θείας του, ὡς υἱοῦ, καταγωγῆς καί ἰδιότητος, τόν «*θρόνον Δαβίδ τοῦ πατρός αὐτοῦ*» καί «κυριαρχῶν ἐπί τοῦ οἴκου Ἰακώβ ὡς ἀτελεύτητος βασιλεύς»[44]. Ἡ σύλληψη τοῦ παιδίου αὐτοῦ θά συντελεσθεῖ δι' ἐπιλεύσεως «*πνεύματος ἁγίου*» καί δι' ἐπισκιάσεως ἀπό τήν δύναμη τοῦ ὑψίστου[45].

Συνεπῶς ἡ ἀποτολμηθεῖσα ἔνσταση τῆς Μαρίας, πῶς εἶναι δυνατόν νά ἐπισυμβεῖ σ' αὐτή σύλληψη ἐνῶ εἶναι «ἀπείρανδρος»[46], καταπίπτει. Τό ἐξ αὐτῆς γεννώμενο θά ἀνήκει ὁλοκληρωτικῶς στήν θεία, τήν ὑπερφυσική, τάξη θά κληθῇ «ἅγιον», θά εἶναι «υἱός Θεοῦ»[47]. Ἡ Μαρία διαβεβαιώνεται τελικῶς ὅτι παρά τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, πού ἐπιτελεῖ καί ἄλλα συναφῆ θαυμαστά, θ' ἀποβεῖ ὄργανο τῶν βουλῶν τοῦ ὑψίστου καί ἐκδηλώνει προθυμία

43. α΄ 30-31.
44. α΄ 32-33.
45. α΄ 35β.
46. α΄ 34.
47. α΄ 35β.

ὑποταγῆς στήν θείαν προσταγήν τῆς μεταδοθείσης διά τοῦ ἀγγέλου[48].

Ἀπό τόν εὐαγγελιστή Ματθαῖο περισώζονται μόνον στοιχεῖα ἀπό τό γεγονός τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅπως ἡ «ἐκ πνεύματος ἁγίου», πρό τῆς γαμικῆς σχέσεως μετά τοῦ Ἰωσήφ, σύλληψη «ἐν τῇ γαστρί» τῆς Μαρίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ[49], ἡ τοῦ γεγονότος τούτου ἐπιβεβαίωση, ὡς καί ἡ διακήρυξη περί τοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ, ὡς Σωτῆρος τοῦ λαοῦ, κατά τόν σχετικόν χρηματισμόν τοῦ Ἰωσήφ ἀπό τόν ἄγγελο[50], ἡ ἀπό τήν Μαρία ἀσφαλῶς ἀπόδοση στόν τεχθέντα υἱόν τοῦ[51] ὀνόματος «Ἰησοῦς», Ματθ. α΄ 25, βλ. «καί ἐκάλεσεν[52] τό ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν».

Μετά τόν θεῖο Εὐαγγελισμό ἀναλαμβάνει ταξίδι στήν Ἰουδαία καί ἐπισκέπτεται ἡ Μαρία κατά τόν Λουκᾶν τόν συγγενικό αὐτῆς οἶκο τοῦ Ζαχαρίου καί τῆς Ἐλισάβετ, πού διατελοῦσαν σέ εὐφρόσυνη ἀναμονή τέκνου, τοῦ «εἰς Πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ ἀποβάντος Ἰωάννου», διά χάριτος, κατά φυσικόν ὅμως ἄλλως τρόπο, πού δόθηκε σ' αὐτούς, ὄντες γεγηρακότες[53]. Ἡ Ἐλισάβετ ἀναγνωρίζει μέ τόν

48. α΄ 37-38.
49. Τοῦ Μεσσίου, α΄ 18.
50. α΄ 20-21.
51. Ἀπό τόν ἄγγελο προσταχθέντος σ' αὐτήν, Λουκ. α΄ 31.
52. Αὐτή, ἡ Μαρία.
53. Λουκ. α΄ 39.45.

φωτισμό παρά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στό πρόσωπο τῆς ἐπισκεπτρίας της τήν μητέρα τοῦ «Κυρίου της», δηλαδή τοῦ Μεσσίου, καί ἐκφωνεῖ σέ χαιρετισμό καί μακαρισμό αὐτῆς μέ εὐλογίες ὅπως μέ τήν πίστη ἀποδέχθηκε τά συντελεσθέντα σ' αὐτή θαυμαστά γεγονότα παρά τοῦ Κυρίου. Στόν μακαρισμό αὐτό, στό πλαίσιο τρυφεροτάτης σκηνῆς ἐκδηλώσεως ἀμοιβαίων αἰσθημάτων θρησκευτικῆς ἀγαλλιάσεως καί κατ' ἄνθρωπον εὐφροσύνης, γιά τήν συνάντηση κάτω ἀπό ἰδιαίτερες συνθῆκες τῆς ἀρξαμένης καί στίς δύο γυναῖκες μητρότητος, ἡ Μαρία, καί παρά τῆς Ἐλισάβετ διαβεβαιωθεῖσα περί τῶν ὅλως θαυμαστῶν καί ἐξαιρέτων σ' αὐτήν παρά τοῦ Κυρίου συντελουμένων, ἐκφωνεῖ καί αὐτή ὕμνο εὐχαριστίας καί αἰνέσεως πρός τόν Θεόν, τό γνωστόν ἀπό τήν χρησιμοποίηση αὐτοῦ καί ὡς Θ΄ Ὠδῆς κατά τόν ὄρθρο καθημερινῶς στήν θεία λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, στό «Μεγαλυνάριον» τῶν στίχ. 46-55 τοῦ θαυμασίου τούτου πρώτου κεφαλαίου τοῦ κατά Λουκᾶν εὐαγγελίου.

Κοντά στήν Ἐλισάβετ παραμένει ἡ Μαρία περίπου τρεῖς μῆνες καί ἐπιστρέφει στόν οἶκο της στήν Ναζαρέτ. Ἐνῶ πλησιάζει ὁ καιρός τῆς ἀναλήψεως αὐτῆς ὡς συζύγου πλέον ἀπό τόν Ἰωσήφ, διαπιστώνει αὐτός ὅτι ἡ μνηστή του διατελεῖ ἤδη ἔγκυος. Στήν ἀγνοιά του γιά τά συμβάντα ταράσσεται καί ἀποφασίζει νά διαλύσει τήν μνηστείαν μέ αὐτή ἄνευ θορύβου, ἄνευ δηλαδή τῆς ἄλλως συνήθους

στούς Ἰουδαίους κατά τίς παρόμοιες περιπτώσεις διαπομπεύσεως[54]. Κατά τούς διαλογισμούς τούτους διαφωτίζεται ὁ Ἰωσήφ ἀπό ἀγγέλου σέ ὄνειρο περί τῆς ἀληθείας ἐπί τοῦ προκειμένου καί προτρέπεται ὅπως παραλάβει Μαρία τήν γυναῖκα του, ὅπως νυμφευθεῖ δηλ. αὐτήν[55]. Ὁ Ἰωσήφ πράττει αὐτό ἀνενδοιάστως καί σέβεται αὐτή περαιτέρω ἀπολύτως ὡς μητέρα τοῦ σωτῆρος τοῦ λαοῦ, ὅπως ἐγνώριζε πλέον αὐτό ἐκ τῆς θείας διαβεβαιώσεως[56]. Ὁ γάμος αὐτός, σέ συνδυασμό μετά τῆς ἀκλονήτου βεβαιότητος τῆς παραδόσεως καί τῆς Ἐκκλησίας στό «ἀειπάρθενον», κατενοήθηκε ὀρθῶς ἀφ' ἑνός ὡς «φυλακή», ἐξασφάλιση, τῆς παρθενίας τῆς Μαρίας καί ἀφ' ἑτέρου ὡς διασφάλιση σ' αὐτήν καί στό ἐξ αὐτῆς προελθόν θεῖο τέκνο της κατά τήν ἀνθρώπινη τάξη ἀπαιτουμένης νομιμότητος. Μέ αὐτή τήν ἐντύπωση παραμένει ἄλλωστε τό μετά ἀπό αὐτά, εὐμενῶς ἤ καί δυσμενῶς παρακολουθοῦν περιβάλλον τήν ἀνάπτυξη καί τήν δημόσια δράση τοῦ Ἰησοῦ, «νομίζον» αὐτόν ὡς «υἱόν τοῦ Ἰωσήφ» κλπ.[57] Τήν κοινή αὐτή ἀντίληψη εἴδαμε ὅτι ἀπηχοῦν καί οἱ ἱεροί εὐαγγελιστές, πού χαρακτηρίζουν περιστατικῶς τόν Ἰωσήφ ὡς «πατέρα», τά

54. Ματθ. α΄ 18-19.
55. Ματθ. α΄ 20-23.
56. Ματθ. α΄ 21.
57. Λουκ. γ΄ 23.

δέ ἀπό τόν πρῶτο γάμο τέκνα του ὡς «ἀδελφούς» τοῦ Ἰησοῦ.

Τά τῆς γεννήσεως τοῦ παιδίου ἐξιστορεῖ εἰδικώτερα ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς στό πλαίσιο τῆς διαταγῆς τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, πρώτης ἐπί τοῦ τοπικῶς ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου, γενικῆς ἀπογραφῆς τῶν ὑπηκόων τοῦ ἀχανοῦς ρωμαϊκοῦ κράτους. Γιά τήν ἀπογραφή εἶχε μεταβεῖ καί ὁ Ἰωσήφ στήν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, μέ τήν μνηστή του Μαρία[58], ἡ ὁποία καί γέννησε ἐκεῖ κάτω ἀπό ἔκτακτες συνθῆκες *«τόν υἱόν αὐτῆς τόν πρωτότοκον, λαβοῦσα δι' αὐτόν καί τάς πρώτας τρυφεράς φροντίδας»*[59]. Οἱ ἐλθόντες ποιμένες πρός προσκύνηση τοῦ παιδίου, ἀπό τά περίχωρα, μετά ἀπό ἐξαίσιο ὅραμα, βρίσκουν αὐτό μετά τῆς Μαρίας καί τοῦ Ἰωσήφ. Τά ἀνακοινωθέντα ἀπό τούς ποιμένες, τά συναφῆ καί τά θαυμαστά συμβάντα ἐπροξένησαν σ' ὅλους τούς παρισταμένους θαυμασμό, ὅλως ὅμως ἰδιαιτέρως σημειώνει ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς ὅτι «ἡ Μαρία πάντα συνετήρει τά ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς»[60]. Παρόμοιες ἐντυπώσεις δέχθηκε αὐτή παρευρισκομένη καί κατά τήν ἀπό τόν εὐαγγειστή Ματθαῖο

58. Ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι καί αὐτή θά ἦταν ἐκ τοῦ δαβιδικοῦ γένους.
59. Βλ. Λουκ. β΄ 1-7.
60. Λουκ. α΄ 19.

ἐξιστορουμένη προσέλευση τῶν Μάγων καί προσκύνηση ἀπό αὐτούς τοῦ «παιδίου»[61].

Κατά τό μεταξύ τῆς παρά τῶν ποιμένων τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ καί τῶν Μάγων τοῦ εὐαγγελιστῆ Ματθαίου προσκυνήσεως χρονικό διάστημα εἶχαν συμπληρωθῆ καί οἱ 40 ἡμέρες γιά τήν κατά τόν Νόμον[62], μετά τόν καθαρισμό τῆς μητρός, παράσταση στόν Ναό τῶν Ἱεροσολύμων πλέον τοῦ «πρωτοτόκου» ἄρρενος, «καίτοι οὐκ ἀνάγκην εἶχεν ἡ παρθένος, ἀλλ' ὅμως οὖν νόμος ἐπληροῦτο»[63].

Ἐκεῖ δέχεται τούς μεταβάντας Ἰωσήφ καί Μαρία μετά τοῦ τέκνου τους ὁ γηραιός δίκαιος Συμεών. Αὐτός μετά τήν τέλεση τῶν νομίμων «ἐν ἀγαλλιάσει», διότι καταξιώθηκε νά δεῖ τόν Μεσσία, ἀναφώνησε τό «νῦν ἀπολύεις...» καί τήν εὐλόγηση τῶν φορέων τῆς ἀγαλλιάσεως αὐτῆς γονέων καί παιδίου, γιά τά ὁποῖα πάντα ἐθαύμαζαν ὁ πατέρας αὐτοῦ καί ἡ μητέρα του[64], προέβη καί στίς γνωστές προφητεῖες, ἀπευθυνθείς εἰδικῶς «*πρός Μαριάμ τήν μητέρα αὐτοῦ*» περί μέν τοῦ παιδιοῦ ὅτι θά γίνει αὐτός, ὅπως ὁ Μεσσίας, τό κεντρικό σημεῖο, περί τό ὁποῖο θά περιστρέφωνται οἱ ἀναζητήσεις

61. Ματθ. 11.
62. Λευιτ. ιβ΄ 2 κ. ἑξ. Ἐξ. ιγ΄ 2.
63. Ὠριγ., Ὁμιλ. εἰς Λουκ, IXV, ἔκδ. Πρωσσ. Ἀκαδ. Ἐπιστ., IX, 1930, σ. 101. Πρβλ. καί αὐτόθι, σ. 100.
64. Λουκ. β΄ 2-34.

περί σωτηρίας στόν Ἰσραήλ, ὅπως καί «*σημεῖον ἀντιλεγόμενον*» γιά τίς μέλλουσες γενεές τῶν ἀνθρώπων. Γιά τήν μητέρα του, ὅτι θά αἰσθανθεῖ στό μέλλον ὑπέρτατη κατ᾽ ἄνθρωπον θλῖψι, ὑπονοώντας προφανῶς τά παρά τῶν ἀνθρώπων στόν υἱόν της μέλλοντα νά συμβοῦν καί δή τό πάθος αὐτοῦ, τό ὁποῖον ὡς «ρομφαία» ἐπρόκειτο νά διαπεράσει τήν «ψυχήν» αὐτῆς[65].

Τά περί τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ καί τῆς συμπαρισταμένης αὐτόν μητέρας κατακλείει ὁ Λουκᾶς μέ τήν γενικώτερη πληροφορία ὅτι ἡ ἁγία οἰκογένεια ἐπέστρεψε καί ἐγκατεστάθηκε στήν πόλη Ναζαρέτ, ἐνῶ ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος συμπληρώνει ἐν προκειμένῳ τόν εὐαγγελιστή Λουκᾶ, ἐξιστορεῖ καί ἄλλα συναφῆ γεγονότα. Αὐτά πρέπει νά ἔλαβαν χώρα μεταξύ τῆς παραστάσεως στό Ναό ὡς ἀνωτέρω, τήν ὁποία ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος δέν ἀναφέρει, ὡς γνωστή προφανῶς ἀπό τόν εὐαγγελιστή Λουκᾶ ἤ ἀπό κοινή τῶν δύο πηγῆς, καί τῆς ὁριστικῆς ἐγκαταστάσεως στή Ναζαρέτ χρονικό διάστημα. Τά γεγονότα αὐτά εἶναι ἡ προσκύνηση τοῦ παιδίου παρά τῶν Μάγων, παρισταμένης καί τῆς Μαρίας ὁ ἄμεσος κίνδυνος τόν ὁποῖο διέτρεξε ἡ ζωή τοῦ παιδίου ἀπό τόν θορυβηθέντα βασιλιᾶ Ἡρώδη Α΄, ἡ διασφάλιση στή Αἴγυπτο τοῦ παιδίου καί τῆς μητέρας του, κατόπιν ἀναληφθείσης φυγῆς μέ τήν

65. Λουκ. β΄ 34 35.

μέριμνα «κατ᾽ ὄναρ ὑπό ἀγγέλου» διαφωτισθέντος Ἰωσήφ. Τέλος, ἡ γιά λίγο χρονικό διάστημα, μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ ἐκμανέντος Ἡρώδου, στήν Αἴγυπτο διαμονή, μετά τήν ὁποία ἐπισυμβαίνει κατά τόν εὐαγγελιστή Ματθαῖο ἡ ἐπιστροφή στή Ναζαρέτ καί ἡ ἐγκατάστασις σ᾽ αὐτή[66].

Ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς πληροφορεῖ προσθέτοντας σ᾽ αὐτά καί περί κάποιας ἄλλης γιά τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα μεταβάσεως αὐτοῦ μέ τούς γονεῖς του στό Ναό τῶν Ἱεροσολύμων, κατά τήν διάρκεια τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν ἦταν αὐτός δωδεκαετής[67]. Δέν συνακολούθησε τούς γονεῖς αὐτοῦ κατά τήν ἐπιστροφή, ἀλλά παρέτεινε τήν παραμονή του στά Ἱεροσόλυμα, προκαλώντας πρός στιγμή ταραχή σ᾽ αὐτούς, ἐπειδή θεωροῦσαν ὅτι αὐτό προπορευόταν μέ τούς συγγενεῖς του, καί ἀναγκάζει αὐτούς σέ ἐπιστροφή πρός ἀναζήτησή του. Ἀνευρίσκεται ἐντός τοῦ Ναοῦ *«ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων»* συζητώντας μέ αὐτούς.

Τήν ἐξήγησιν τήν ὁποίαν δίδει αὐτός στήν στοργικῶς ἐπιπλήττουσα αὐτόν μητέρα γιά τήν προξενηθεῖσα ταραχή δέν κατανοοῦν βεβαίως οἱ γονεῖς του, οἱ ὁποῖοι καί παραλαμβάνουν αὐτό τελικῶς

66. Ματθ. β΄ 1-23. Πρβλ. ὡς πρός μονιμωτέραν ἐγκατάσταση στή Ναζαρέτ καί Λουκ. δ΄ 16 «οὗ ἦν τεθραμμένος».

67. Λουκ. β΄ 41 κ. ἑξ.

μαζί τους στήν Ναζαρέτ, πού εὐπειθῶς ὑποτασσόμενο στήν συνέχεια τούς ἀκολούθησε. Τό δεύτερο ἐπισημειώνει ἐδῶ ὁ εὐαγγλιστής Λουκᾶς ὅτι *«ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τά ρήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς»*[68].

Κατά τήν δημόσια δράση τοῦ Ἰησοῦ οἱ τῆς εὐρυτέρας οἰκογενείας αὐτοῦ, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Μαρίας, παρουσιάζονται ὡς μή κατανοοῦντες τήν σημασία, τήν ἐξαίρετη ἰδιότητα καί τήν ἀποστολή αὐτοῦ, τόν προφητικό πνευματικό ἐνθουσιασμό καί τήν ριζικότητα τῶν ἀπαιτήσεων αὐτοῦ γιά τήν ἀποδοχή τοῦ κηρύγματός του. Ἔτσι, ἐπιχειροῦν μερικές φορές νά ἀποσύρουν αὐτόν ἀπό τήν δημοσιότητα[69]. Σ' αὐτά θά συμπαρίστατο σιωπηρῶς καί ἡ εὑρισκομένη μήτηρ Μαρία ὑπό τό κράτος τῶν ἀρχικῶν, ἰσχυρῶν πάντοτε, ἐντυπώσεων περί τοῦ ὑπερφυοῦς υἱοῦ αὐτῆς. Σέ συσχετισμό πρό αὐτά, ἰδιαίτερα πρός τήν δυσκολία καί τῆς Μαρίας νά μπορέσει νά συλλάβει ἀπό τήν ἀρχή τό πλῆρες νόημα τῆς θείας ὀντότητος τοῦ υἱοῦ της ὡς τοῦ Χριστοῦ καί Μεσσίου, πρέπει νά ἐννοηθεῖ καί ἡ περιλάλητος σκηνή ἡ περιγραφομένη ὑπό τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὁ ὁποῖος μία φορά μόνο ἐξιστορεῖ περιστατικό σχετικό πρός τήν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ,[70] ὅπως

68. Λουκ. β΄ 51.
69. Μάρκ. γ΄ 20-21. Πρβλ. καί Ἰω. ζ΄ 1-6.
70. γ΄ 31-35.

καί ἀπό τούς δύο ἄλλους συνοπτικούς Ματθαῖο[71] καί Λουκᾶ[72]. Κατά τό περιστατικό αὐτό ὁ Ἰησοῦς, ἐξ ἀφορμῆς ἀναζητήσεως αὐτοῦ ἀπό τήν μητέρα του καί τῶν ἀδελφῶν του καί ἀναφερόμενος στήν ἀντίληψιν τοῦ πλήθους περί τῶν οἰκείων αὐτοῦ ὡς κοινῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν του, παραπέμπει στήν νέα ἀπό αὐτόν τώρα δημιουργουμένη πνευματική συγγένεια, τοῦ Θεοῦ πρός τούς ἀνθρώπους, διά τῆς πίστεως. Ἡ συγγένεια αὐτή, στήν ὁποία συμπεριλαμβάνονται βεβαίως καί οἱ νομιζόμενοι ἐξ αἵματος ἀδελφοί αὐτοῦ, ὡς καί ἡ κατά σάρκα μητέρα αὐτοῦ, προκύπτει «διά τῆς ἐν τῷ κηρύγματι» αὐτοῦ ἀποκαλύψεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καί «διά τῆς ἐν τῷ αὐτῷ κηρύγματι» ἐκζήτηση τηρήσεως τοῦ γνωστοποιουμένου θείου τούτου θελήματος. Σέ σχέση μ' αὐτά πρέπει νά παρατηρηθεῖ καί ἡ ἠπιωτέρα μορφή τοῦ σχετικοῦ πρός τό περιστατικό τοῦτο κειμένου τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, πού προβάλλει ἰδιαιτέρως τήν τιμή τῆς Μαρίας ὡς τῆς μητέρας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀνάλογον νόημα μπορεῖ νά ἐξαχθεῖ καί ἀπό τήν ἀπάντηση τοῦ Κυρίου μας πού περισώθηκε ἀπό τόν εὐαγγελιστή Λουκᾶ στήν γυναῖκα ἐκείνη ἀπό τό πλῆθος ἡ ὁποία, ἐνθουσιασθεῖσα ἀπό τήν διδασκαλία αὐτοῦ, μακάρισε, ὡς συνήθως σέ παρόμοι-

71. ιβ΄ 46-50.
72. η΄ 19-22.

ες περιπτώσεις, τήν μητέρα αὐτοῦ[73]. Ἔλαβε ἀπό αὐτόν τήν ἐπιβεβαίωση *«μενοῦν γε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τόν λόγον τοῦ Θεοῦ καί φυλάσσοντες αὐτόν»*[74]. Ἄν τό «μενοῦν» θεωρηθεῖ μόνον διορθωτικό, «ναί, μᾶλλον μακάριοι...», δυνατόν νά παρουσιάζει τήν μακαρισθεῖσα μητέρα ἀπό τήν γυναίκα ὡς μή συμπεριλαμβανομένη στόν μακαρισμό τοῦ Κυρίου. Ἄν ὅμως, τό ὁποῖο γλωσσικῶς εἶναι ἐξ ἴσου δυνατό[75], τό «μενοῦν γε» τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Κυρίου θεωρηθεῖ ἐπιβεβαιωτικό, «ναί μάλιστα...», τότε στούς μακαριζομένους ἀπό τόν Κύριο συμπεριλαμβάνεται καί ἡ προμακαρισθεῖσα μητέρα ἀπό τήν γυναίκα, τό ὁποῖο βεβαίως γιά τόν ἰδιαζόντως τιμῶντα τήν Μαρία ὡς μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ Λουκᾶ εἶναι καί τό φυσικώτερο. Στήν ἀπάντηση τοῦ Κυρίου πλατειάζεται βεβαίως ὁ ἀποχρῶν λόγος γιά τήν συμπερίληψη στόν μακαρισμό. Στήν ἐπιβεβαιωτική δηλαδή ἀπάντηση τοῦ Κυρίου ὡς λόγος συμπεριλήψεως στόν μακαρισμό, ἐκτός τοῦ φυσικοῦ δεσμοῦ τῆς μητρότητος τῆς Μαρίας, θά ἰσχύει καί ἡ προκύπτουσα ἀδιάλυτος πλέον πνευματική σχέση τῶν ἀποβαινόντων πιστῶν πρός τόν φορέα «τῆς νέας Ἀποκαλύψεως Ἰησοῦν Χριστόν μέ

73. Λουκ. ια΄ 27.
74. Αὐτόθι 28.
75. Βλ. Lindell καί R. Scott, Μέγα Δεξικόν τῆς Ἑλλην. Γλώσσης, ἔκδ. Ἰ. Σιδέρη. Γ΄, σ. 120.

τήν ἀποδοχή καί τήρηση τοῦ ἤδη ἀποκαλυπτομένου θελήματος τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως δέ καί ὁ τελευταῖος αὐτός λόγος ἰσχύει κατά μεγάλο βαθμό γιά τήν μακαριζομένη μητέρα αὐτοῦ, πού πρώτη ὑποτάχθηκε στό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀπό τῆς θαυμαστῆς ἀναδείξεως αὐτῆς στήν μητρότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ Παρθένος Μαρία παρακολούθησε καί ἀποδέχθηκε μέ μεγάλη περίσκεψη καί κατάδηλη ταπεινότητα τά ἐπακολουθοῦντα συναφῆ τῆς ἀναπτύξεως καί ἐκδηλώσεως τοῦ υἱοῦ της, ὡς πραγματοποιοῦντος τό θέλημα τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρός.

Στήν ἰδιότυπη κατά τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννην, ὡς γνωστόν, θεολογική ἔκθεση τοῦ δημοσίου βίου τοῦ Κυρίου ἡ Μαρία παρουσιάζεται τρίς στόν «ἐν Κανᾷ γάμον»[76], στήν ἐπακολουθοῦσα κάθοδον τοῦ Κυρίου στήν Καπερναούμ[77] καί κατά τήν Σταύρωση[78]. Στήν Κανᾶ γίνεται ἀπό αὐτή μέ καταφανῆ διάκριση ἡ γνωστοποίηση στόν Ἰησοῦ περί τοῦ ὅτι ἐτελείωσε ὁ οἶνος γιά τόν γάμο. Στήν ἐμμέσως γενομένη παράκληση αὐτῆς γιά ἐπέμβασή του, ἀποκρούεται κατ᾽ ἀρχήν ἀπό τόν Ἰησοῦ, ὑπομιμνήσκοντος γενικώτερα ὅτι ἡ ὥρα αὐτοῦ, δηλαδή ὁ καιρός τῆς ἐξαιρέτου σωτηριολογικῆς ἐμφανίσεως καί δράσεως αὐτοῦ, δέν προσδιορίζεται

76. β΄ 1-11.
77. β΄ 12.
78. ιθ΄ 26-27.

ἀπό τήν ἐπιθυμία αὐτῆς, ὡς μητέρας ἐξ ἀνθρώπων, δηλώνοντας τήν ἀπόστασιν τῆς διαφορᾶς οὐσίας τοῦ ἀνθρωπίνου καί τοῦ θείου παράγοντα[79], ἀλλά βεβαίως ἀπό τήν βούληση τοῦ Πατρός του. Γιά αὐτό χρησιμοποιεῖται κατά τήν προσφώνηση τό «γύναι» καί ἀποφεύγεται, ἀκριβῶς γιά τήν προδηλωθεῖσα ἔκφραση τῆς διαφορᾶς καί ἀποστάσεως, τό φυσικώτερο ἐδῶ «μῆτερ». Τό «γύναι», μαρτυρούμενο συχνά στήν Βίβλῳ[80] ὅπως καί στήν θύραθεν ἑλληνικῇ Γραμματείᾳ, χρησιμοποιεῖται προσφωνητικῶς τόσον σέ ἀπόδοσιν τιμῆς «κυρία», ὅσον καί κατά τό ἁπλούστερο «κυρά μου» ἤ καί ὑποτιμητικῶς. Ὅτι πάντως δέν πρόκειται ἐδῶ περί ὑποτιμήσεως τῆς μητέρας ἀπό τόν Ἰησοῦ καταφαίνεται καί ἀπό τό ὅτι στήν συνέχεια ἡ πίστη τῆς μητέρας καί ἡ ἐμμονή της στήν παράκληση γιά ἐπέμβαση τοῦ Ἰησοῦ, ἐκδηλώνεται στήν βεβαιότητα πού ἀπευθύνεται αὐτή πρός τούς «διακόνους», ὅπως νά συμμορφωθοῦν πρός τά ἀναμενόμενα σχετικά κελεύσματα τοῦ υἱοῦ της. Αὐτά ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τελικῶς τήν ἀποκαλυπτική τῆς δυνάμεως αὐτοῦ θαυματουργική ἐνέργεια, πού ἀποβαίνει σέ ἀρχήν τῶν «σημείων» αὐτοῦ καί τῆς φανερώσεως τῆς δόξης αὐτοῦ, ὥστε νά πιστεύσουν κατά ἕνα βαθμόν σ' αὐτόν καί οἱ μαθηταί του, ὅπως εἶχε πιστεύσει ἤδη

79. «Τί ἐμοί καί σοί, γύναι», αὐτόθι 4.
80. Παλαιά καί Καινή Διαθήκη.

ἡ μητέρα του. Ἡ ὅλη ἔκβαση τοῦ πρώτου ἀπό τόν Κύριο, τελεσθέντος θαύματος πού κατά τήν ἰωάννειο μέθοδον[81] σχετίζεται πρός τά μυστήρια τῆς θείας Εὐχαριστίας καί τοῦ Βαπτίσματος[82] ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς καί βάση ἀναπτύξεως τῆς πεποιθήσεως στήν Ἐκκλησία, ὅτι διά τῶν πρεσβειῶν τῆς Μητρός τοῦ Κυρίου μποροῦν οἱ πιστοί νά τυγχάνουν σωτηριολογικά ἀγαθά πού ποθοῦν. Ἡ ὅλη ἐλευθερία μέ τήν ὁποία ἡ Μαρία κινεῖται καί ἀναλαμβάνει πρωτοβουλίες στόν ἑόρτιο οἶκο τοῦ γάμου μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὡς ἀντικατοπτρίζουσα τήν θέση τιμῆς καί κυριαρχικότητος, ἡ ὁποία ἀποδίδεται ἤδη στήν Μαρία ἐντός τῆς ἀρχεγόνου ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀφήνοντας ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης νά ὑπονοηθεῖ, ἀπό τήν πληροφορία του στό β΄ 12, ὅτι ἡ μητέρα παρηκολουθοῦσε τόν Ἰησοῦ στίς διάφορες ἐξορμήσεις του στό πλαίσιο τοῦ σωτηριολογικοῦ δημοσίου ἔργου του, παρουσιάζει πάλι τήν Παρθένο Μαρία κατά τήν σταύρωση τοῦ Ἰησοῦ μέ ἄλλες πιστές γυναῖκες, μεταξύ τῶν ὁποίων καί μία ἀδελφή αὐτῆς[83]. Κατ᾽ ἐκείνη τήν στιγμή ὁ «τελειῶν τό ἔργον του» Ἰησοῦς λαμβάνει ὅλως ἰδιαίτερη μέριμνα γιά τήν

81. Τῆς ἐπικαλύψεως διά τῶν «σημείων» βαθυτέρων πνευματικῶν νοημάτων.
82. Οἶνος-ὕδωρ.
83. ιθ΄ 25.

μητέρα του. Παραδίδει σ' αὐτήν ἀντ' αὐτοῦ, ὡς υἱόν, τόν παρευρισκόμενο ἠγαπημένο μαθητή, τόν ἴδιον τόν Ἰωάννη, καί σ' αὐτόν παραδίδει αὐτήν ὡς μητέρα[84]. Ἡ μέ αὐτό τόν τρόπο διευθέτηση ἀπό τόν Ἰησοῦ πρός τήν μητέρα αὐτοῦ ἀποδίδεται ἀρχαιόθεν καί στήν καί προφανῆ καθισταμένη ἔλλειψη ἄλλων φυσικῶν τέκνων αὐτῆς[85]. Ἡ καί ἐδῶ παρουσιαζομένη προσφώνηση τοῦ Ἰησοῦ πρός τήν μητέρα[86] διά τοῦ «γύναι» ἐτέθηκε στό στόμα αὐτοῦ, βάσει τῆς ἤδη διαμεμορφωμένης κατά τήν συγγραφή τοῦ δ΄ εὐαγγελίου παραδόσεως, γιά νά ἐκφράσει προφανῶς ὁ εὐαγγελιστής ὄχι μόνο τήν δική του τιμή πρός τήν Παρθένο Μαρία, ἀλλά καί τήν τιμή τοῦ Ἰησοῦ πρός τήν μητέρα του. Ἀπό τῆς ὥρας ἐκείνης παραλαμβάνει αὐτήν ὁ προστάτης μαθητής «εἰς τά ἴδια»[87].

Κατά τήν ἴδια βάση τῶν ὑποτυπωδῶν καινοδιαθηκικῶν πληροφοριῶν, πού κατανοοῦνται ἀπό τήν ἐκκλησιαστική παράδοση στήν ἐσωτερική συνάρτησή τους καί ἐκφραζομένων στήν ὑμνολογική ἀποτύπωση τῆς παραδόσεως αὐτῆς, πρέπει νά γίνει δεκτό ὅτι καί τήν περί ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου,

84. Αὐτόθι 26.
85. Ὠριγ., Εἰς τό κατά Ἰωάνν. 1, 4, 23. Ἐπιφαν., Πανάρ. 78, 10.
86. Πουθενά στόν Ἰωάννη κατονομαζομένη.
87. Αὐτόθι 27.

τοῦ υἱοῦ της, ἀγγελία θά δέχθηκε ἡ ἄχραντος μητέρα αὐτοῦ πρώτη, καί δή παρ᾽ ἀγγέλου, ὅπως ὁμοίως δι᾽ ἀγγέλου εἶχε πληροφορηθεῖ αὐτή τήν θεία βουλή περί τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς «ἐν τῇ χάριτι»[88]. Ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἀναστάς θά ἐμφανίσθηκε καί σ᾽ αὐτήν, καί μάλιστα ἐκ τῶν πρώτων, κατά τήν τεσσαρακονθήμερη μετά τήν Ἀνάσταση ἐπίγεια παρουσία του. Τά εὐαγγέλια δέν κάνουν βεβαίως λόγο περί τούτου, ἀλλ᾽ ἡ σχετική πίστη τῆς παραδόσεως μαρτυρεῖται ἤδη στόν Ἐφραίμ τόν Σῦρο. Ὀρθά δέ στήν συνάφεια αὐτή διαβλέπεται ὑποδήλωση ἐμφανίσεως τοῦ Ἀναστάντος στήν μητέρα αὐτοῦ καί μέ τό γεγονός ὅτι ὁ υἱοθετηθείς μαθητής τῆς ἀγάπης ἀπό αὐτήν στόν Σταυρό, ἐπίστευσε στήν Ἀνάσταση νωρίτερα ἀπό ὅτι ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὁ ὁποῖος μέ ἔκπληξη ἀπέρχεται τοῦ κενοῦ τάφου[89]. Σχετικά ὁ ὅλος αὐτός συλλογισμός εἶναι δυνατόν νά συμπληρωθεῖ καί μέ τήν σκέψη ὅτι στόν Ἰωάννη εἶχεν ἤδη γνωστοποιηθεῖ παρά τῆς θετῆς μητέρας του τό ὅλο μυστήριο τοῦ προβεβουλευμένου θείου σχεδίου περί τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ κόσμου διά τοῦ θανάτου καί τῆς ἀναστάσεως τοῦ Θείου Λόγου τοῦ «δι᾽ αὐτῆς» ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου. Ἡ Παρθένος Μαρία, διά τῶν θαυμαστῶν προγε-

88. Πρβλ. πασχάλιον ὕμνο «ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ κεχαριτωμένῃ... ὁ σός υἱός ἀνέστη τριήμερος ἐκ τάφου...».
89. Λουκ. κδ΄ 12.

γονότων σ' αὐτήν, κατά τίς διάφορες φάσεις ὡς μητέρας, ἐνεβάθυνε βαθμηδόν σ' αὐτό καί κατανοοῦσε πλέον αὐτό ὡς εἰδικό σωτηριολογικό γεγονός πού ἐπισφραγίσθηκε μέ τήν Ἀναστασή τοῦ Κυρίου.

Τά ὑμνολογικά κείμενα τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου κάνουν λόγο περί παρουσίας καί τῆς Παρθένου Μαρίας κατά τό ὑπερφυές τοῦτο δεσποτικό γεγονός τῆς ἐπαναβάσεως στούς οὐρανούς, κατά τό ὁποῖο ἐπλήσθη καί αὐτή «χαρᾶς ἀπείρου»[90] Ἀπό τόν εὐαγγελιστή Λουκᾶ, στίς Πράξεις α΄ 14, περισώθηκε ἀπό τήν συνάφεια αὐτή μόνον ἡ μνεία τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς προσκαρτερούσης[91] μέ τόν στενότατο κύκλο τῆς ἐμβρυώδους, πρίν τήν Πεντηκοστή, Ἐκκλησίας, στό ἀσφαλές ὑπερῶο, στό ὁποῖο ἐπισυνέβη καί ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατά τήν Πεντηκοστή.

90. Πρβλ. Δοξαστικόν ἑσπερινοῦ Ἀναλήψεως *«... ὁ τούς Μαθητάς καί τήν τεκοῦσάν σε Θεοτόκον χαρᾶς ἀπείρου πλήσας ἐν τῇ σῇ Ἀναλήψει..»*, ὁμοίως στό Δοξαστικό ἀποστίχων τοῦ αὐτοῦ ἑσπερινοῦ, *«... ἦλθες μετά τῶν Μαθητῶν σου ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, ἔχων τήν τεκοῦσάν σε, τόν ποιητήν καί πάντων δημιουργόν τήν γάρ ἐν τῷ πάθει σου μητρικῶς πάντων ὑπεραλγήσασαν, ἔδει καί τῇ δόξῃ τῆς σαρκός σου ὑπερβαλλούσης ἀπολαῦσαι χαρᾶς..»*.

91. Μετά τήν ἐπιστροφήν ἀπό τήν Ἀνάληψη τῶν κατονομαζομένων Ἀποστόλων.

Ὁ πρόδηλος συσχετισμός τοῦ Πράξεων α΄ 14 πρός τό β΄ 1 ἐπιτρέπει τό συμπέρασμα ὅτι καί ἡ Παρθένος Μαρία θά συμπαρίστατο κατά τό θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς καί θά ἔλαβε καί αὐτή κατά τόν ἐξαίρετο ἐκεῖνο τρόπο τό Ἅγιο Πνεῦμα, ὡς τό τελικό στήν Ἐκκλησία βάπτισμα καί ὡς τήν μόνιμη πλέον καθιέρωσή της στή Ἐκκλησία. Γι' αὐτό κανένα λόγο κάνουν τά ὑμνολογικά κείμενα τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, διεσώθηκε ὅμως σχετική παράσταση στήν ἐκκλησιαστική εἰκονογραφία. Ἔτσι κατά τήν ἀναπαράσταση τῆς Πεντηκοστῆς παρουσιάζεται καί ἡ Θεοτόκος μέ «γλώσσα» πυρός ἐπί τῆς κεφαλῆς αὐτῆς παρευρισκομένη μεταξύ τῶν Ἀποστόλων. Κατά τήν Πεντηκοστή, λοιπόν, τελειοῦται τό καινοδιαθηκικό *«ἐν πνεύματι καί πυρί»* βάπτισμα τῆς Μαρίας μαζί μετά τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Θεομήτωρ μετέχει ἔτσι μετά τῆς ἐπιγείου Ἐκκλησίας τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί εἰσέρχεται στήν στρατευομένη Ἐκκλησία. Πάντως ἀπό τήν Καινή Διαθήκη ἄλλη ρητή μνεία, ἐκτός τῶν Πράξεων α΄ 14, περί τῆς περαιτέρω στήν Ἐκκλησία βιοτῆς τῆς Παρθένου Μαρίας καί περί τῆς κατ' ἄνθρωπον ἀποτελευτήσεως αὐτῆς, δέν ἔχουμε.

Σχετικά μέ τίς δύο συσχετιζόμενες μεταξύ τους ὑπομνήσεις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, κατά τίς ὁποῖες παρατίθενται πρός τήν υἱότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ Θεοῦ καί ἡ *«ἐκ γυναικός»* υἱό-

της αὐτοῦ[92] ἤ ἡ ταυτόσημη *«ἐκ σπέρματος Δαβίδ κατά σάρκα»* προέλευσή του[93] καί οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν τίς ἀρχαιότατες μαρτυρίες τῆς γραπτῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως περί τῆς μητρότητος ἐξ ἀνθρώπου τοῦ ἐκ Θεοῦ κατ᾽ οὐσίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρέπει νά τονισθεῖ ὅτι αὐτές προσφέρουν ἀκριβῶς τήν παύλειο θεολογική βάση γιά τήν περαιτέρω θεολογική ἀνάπτυξή τους γιά τήν Παρθένο Μαρία ὡς τήν Θεομήτορα, καί γιά τήν περισσότερο ἐμβάθυνση στόν ἐκκλησιαστικό δογματικό προσδιορισμό τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς τῆς Θεοτόκου.

Τέλος ἡ ὑποβλητική ὅραση στήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου, ιβ΄ 1-18, στήν ὁποία ὡς κύριο πρόσωπο παρουσιάζεται ἡ *«γυνή»* ἐκείνη ἡ *«περιβεβλημένη τόν ἥλιον»* καθώς καί ἄλλα συναφῆ θαυμαστά προκαλοῦσα, θεωρήθηκε σάν ἀναφερομένη στήν Παρθένο Μαρία ὡς τήν μητέρα τοῦ ἱστορικοῦ Μεσσίου, ἰδιαίτερα δέ γιά τόν στίχ. 5 πού ἀγαγγέλει τόκο παρά τῆς *«γυναικός»* αὐτῆς *«υἱοῦ ἄρσενος, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τά ἔθνη ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ»*. Ἀλλ᾽ ὄχι λιγότερο ἡ ὅραση αὐτή ἐπιδέχεται καί ἄλλες συναφεῖς πρός τήν προέλευση τοῦ Μεσσίου ἑρμηνεῖες. Τόν ἄμεσο συσχετισμό μετά τῆς Παρθένου Μαρίας τῆς «τικτούσης» ἀποκαλυπτικῆς

92. Γαλάτ. δ΄ 4.
93. Ρωμ. α΄ 3.

«γυναικός» ἀποκλείει ἤδη ἡ προδηλουμένη ἀγωνία τῆς ἐπιτόκου στόν στίχο 3. Δυνατόν ὅμως γενικώτερα στήν ὅραση αὐτή νά ἐξεικονίζεται ἡ κατά σάρκα προέλευση τοῦ Μεσσίου ἀπό τό Ἰσραήλ, ὡς καί ἡ ἀνάληψη «ἐν οὐρανοῖς» τῆς ἀρχεγόνου δόξης αὐτοῦ[94], τά ὁποῖα καί τά δύο βρίσκουν ἀντιστοιχία στήν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου προέλευση καί στήν ἀνάληψιν «εἰς οὐρανούς» τοῦ ἱστορικοῦ Μεσσίου. Ἡ «γυνή» στήν παροῦσα ὅραση ἀνεγνωρίσθηκε ὡς συμβολίζουσα καί τήν στρατευομένη Ἐκκλησία, τυπολογουμένη διά τῆς Θεοτόκου, ἐξαιτίας τῆς παραμονῆς καί τῶν δύο, Ἐκκλησίας τε καί Θεοτόκου, ὑπό τήν θεία προστασία καί μετά τήν θριαμβευτική ἐπάνοδο τοῦ «υἱοῦ» δηλαδή τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στούς οὐρανούς[95]. Περαιτέρω, ἡ ἴδια «γυνή», φεύγουσα *«εἰς τήν ἔρημον»*, θεωρήθηκε συμβολίζουσα καί τήν ἐσχατολογική Ἐκκλησία, ὡς μέλλουσαν νά διατελέσει ὑπό προσωρινό διωγμό[96] κατά τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἀντιχρίστου.

Ἀπό τῆς Πεντηκοστῆς ἡ Μαρία ἐξηκολουθοῦσε νά παραμένει μέ τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη στήν Ἱερουσαλήμ, ἀναστρεφομένη ἀσφαλῶς ἐντός τοῦ κύκλου ἐκείνου τῆς διδαχῆς στήν κοινωνία, τῆς μυ-

94. Στίχ. 5β.
95. Στίχ. 6.
96. *«Φυγήν εἰς τήν ἔρημον»*.

στηριακῆς[97] λατρείας καί γενικώτερης προσευχῆς ποού ἀναπτύχθηκε στήν ἀρχέγονη Ἐκκλησία, ὅπως πάλι αὐτό καταφαίνεται ἀπό τήν στενή, ὡς πρός τό ὕφος καί τό περιεχόμενο, συνάφεια τοῦ χωρίου β΄ 42 πρός τό ρητῶς τήν Μαρία μνημονευόμενο χωρίο α΄ 14.

Ἡ ἑορτή τῆς κοιμήσεως τῆς μητρός τοῦ Κυρίου μας καί λοιπές ἑορτές αὐτῆς

Ἡ Παρθένος Μαρία ἐτελεύτησε στήν Ἱερουσαλήμ κατά τήν ἐπικρατεστέρα παράδοση, τήν καλουμένη ἱεροσολυμιτική περί τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία ἀναφαίνεται ἀπό τῶν μέσων τοῦ Ε΄ αἰῶνος. Ἀπό τότε μνημονεύεται ναός στήν τιμή τῆς Θεοτόκου στά Ἱεροσόλυμα καί ἀρχικά στόν θεωρούμενο τόπο τῆς τελικῆς[98] κατοικίας αὐτῆς, ἐνῶ τόν ἑπόμενο, τόν ΣΤ΄ αἰῶνα, δεικνύεται στήν Γεθσημανή ὁ τάφος τῆς Θεομήτορος, πού τιμῶνταν ἐκεῖ ἐπί Σωφρονίου Ἱεροσολύμων (†638) καί τῆς κοιμήσεως αὐτῆς[99] .

Κατά ταῦτα ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης μετέβη ἀσφαλῶς στήν Ἔφεσο μόνος μετά τήν κατά τήν

97. Διά τῆς θείας εὐχαριστίας.
98. Μετά τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου.
99. Βλ. Σωφρον. Ἀνακρεόντεια, PG 83 [3], 3789· 382B· 3824B.

βεβαιότερη ἀρχαιοεκκλησιαστική παράδοση ἀποβίωση τῆς Μαρίας[100].

Ἔτσι, λοιπόν, ὑπάρχει σιγή παντελῶς τῆς Καινῆς Διαθήκης περί τοῦ κατ᾽ ἄνθρωπον τέλους τῆς Μαρίας, πού δηλώνεται καί μέ τήν ἄγνοιαν ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, καί μέ τήν ἱστορική παράδοση μέχρι τοῦ Ἐπιφανίου[101]. Τά σχετικά ἀποτυποῦνται πλέον στήν ἐκκλησιαστική συνείδηση διά τῆς ὅμοια σεβαστῆς καταδεικνυομένης ἑορτολογικῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία ἐν προκειμένῳ ἀπολήγει στήν καθιέρωση τῆς «*κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*» ὡς ἑορτῆς τήν 15 Αὐγούστου, ἀπό τῶν μέσων πιθανόν τοῦ Ε΄ «αἰῶνος. Ἡ ἡμερομηνία αὐτή προῆλθε ἐκ τοπικοῦ ἑορτασμοῦ στό ναό τῆς Θεοτόκου στήν Γεθσημανή, ὅπου δεικνύεται καί ἐτιμᾶτο καί ὁ τάφος αὐτῆς. Ἡ δέ ἑορτή γενικεύθηκε ἐπισήμως[102] ἐπί αὐτοκράτορος Μαυρικίου[103] κατά Νικηφόρο τόν Κάλλιστο[104].

Ἡ καθιέρωση ἑορτῆς γιά τήν κοίμηση τῆς Θεοτόκου μέσω τῆς παραδόσεως ἐπισυνέβη κατ᾽ ἀναλογία τῶν σχετικῶν πρός τήν ἔλευση τῆς Μαρίας στή ζωή καί πρός τήν ἀνάπτυξή της μέχρι τῆς πρώτης

100. «Ἁγίους τόπους ἐάσας Ἀσίης ἐπῆλθε χῶρον... Ἔφεσον Κίχησεν ἄστυ», κατά Σωφρον. Ἱεροσολ., PG 83 [3], 3789A.
101. Κατά αἱρέσ., Πανάρ. PG 42, 716· 737.
102. «Ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἑορτάζεσθαι».
103. 582-602.
104. Ἐκκλ. Ἱστορ. 17, 28, PG 147, 292.

νεότητός της, τά ὁποῖα περισώθηκαν μαζί μέ τήν παράδοση καί τήν εὐσέβεια πρός τό πρόσωπό της, καί ἀπετυπώθησαν στήν ἐκκλησιαστική ζωή στίς συναφεῖς θεομητορικές ἑορτές. Αὐτές εἶναι:

1) *Ἡ σύλληψις τῆς Ἁγίας Ἄννης*[105], τήν 9η Δεκεμβρίου. Ἡ ἑορτή αὐτή, πού μαρτυρεῖται πυκνά ἀπό τοῦ Η΄ αἰῶνος, προσλαμβάνει ἐπισημότερο κρατικό χαρακτῆρα κατά τόν ΙΒ΄ αἰῶνα ἐπί Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ.

2) *Τό Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου*, τήν 8 Σεπτεμβρίου κατά τόν ΣΤ΄ αἰῶνα, προϋποτίθεται καί μέ βεβαιότητα ἀπό τοῦ Ζ΄ αἰῶνος ἤδη μαρτυρεῖται. Καί ἡ προέλευση τῆς ἑορτῆς αὐτῆς ἀνάγεται σέ προϋπάρχοντα σχετικό ναό στήν Ἱερουσαλήμ παρά τήν Προβατική Πύλη.

3) *Τά εἰσόδια τῆς Θεοτόκου*, τήν 21η Νοεμβρίου, εἶναι ἡ κατ᾽ ἐξοχήν θεομητορική ἑορτή πού συνδέεται μέ τήν παράδοση μέσω τοῦ Πρωτευαγγελίου τοῦ Ἰακώβου. Ἡ ἡμερομηνία συσχετίζεται μετά τῆς ἑορτῆς[106] τοῦ ἀνεγερθέντος ναοῦ στήν Ἱερουσαλήμ πρός τιμήν τῆς Θεοτόκου ἀπό τόν αὐτοκράτορα

105. Ἡ σύλληψη δηλ. τῆς Μαρίας «*ἐν τῇ νηδύϊ*» τῆς μητρός αὐτῆς Ἄννης φυσικῶς, παρά τό προκεχωρημένον τῆς ἡλικίας καί τῶν δύο γονέων σύμφωνα μέ τήν παράδοσιν.

106. Ἴσως ἐγκαινιασμοῦ.

Ἰουστινιανό Α΄[107], μέ τήν ὀνομασίαν Νέα Ἐκκλησία καί σέ ρυθμό μεγαλοπρεποῦς βασιλικῆς. Στίς ἑορτές αὐτές πρέπει νά προστεθοῦν καί οἱ δύο θεομητορικές ἑορτές, πού στηρίζονται σέ ἄμεση ρητή μνείας τοῦ περιεχομένου τους στήν Καινή Διαθήκη. Αὐτές εἶναι,

α) Ἡ *τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου*, τήν 25 Μαρτίου, πού σχετίζεται τό περιεχόμενό της πρός τήν προέλευση τοῦ «*Ἀκαθίστου Ὕμνου*» μέ τήν ἀνάπτυξη σχετικοῦ Κοντακίου τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ. Ἡ ἑορτή αὐτή παρουσιάζεται ὡς σταθεροποιημένη κατά τήν 25ην Μαρτίου ἀπό τῶν μέσων τοῦ ΣΤ΄ αἰῶνος.

β) Ἡ *Ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου*[108], ἡ ὁποία στήν Δύση καλεῖται «*Καθαρμός τῆς Μαρίας*»[109]. Ἀρχαιοτάτη ἑορτή, καί ἀρχικῶς μόνο δεσποτική, πού μαρτυρεῖται ὡς ἀγομένη μεγαλοπρεπῶς στήν Ἱερουσαλήμ κατά τό τέλος τοῦ Δ΄ αἰῶνος[110]. Ἀπό τῶν μέσων τοῦ Ε΄ αἰῶνος συνδυάζεται ἡ ἑορτή αὐτή στήν Ἱερουσαλήμ καί μέ μεγαλοπρεπή «διά φωταγωγίας» λιτανεία, ἀπό ἐπίδραση ἴσως τοῦ στίχου «*φῶς εἰς*

107. 527-565.

108. Ἡ ὑπό τοῦ Συμεών καί τῆς Ἄννης ὑποδοχή αὐτοῦ στό Ναό.

109. Purificatio.

110. Κατά τήν ἐπικρατεστέρα χρονολόγηση τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ χρονικοῦ τῆς προσκυνητρίας Αἰθερίας ἀπό τήν Δύση, καί ἡ ὁποία στό Χρονικό αὐτῆς περιγράφεται.

ἀποκάλυψιν ἐθνῶν» ἀπό τήν προσευχή τοῦ Συμεών[111]. Στήν Δύση εἰδικώτερα δέ στήν Ρώμη, ἡ φωταψία κατά τήν ἡμέρα αὐτή, μαρτυρεῖται ὁμοίως ἀπό τοῦ Ε΄ αἰῶνος, καί συνδυάσθηκε καί μέ τό ἐπιζήσαν ἐκεῖ σχετικό εἰδωλολατρικό ἔθιμο[112], πρός καταπολέμησή του. Ἐπίσημη κρατική ἑορτή ἔγινε ἡ Ὑπαπαντή ἐπί Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α΄ καί δή τό ἔτος 534 κατά Θεοφάνη τόν Χρονογράφο[113] καί Νικηφόρο τόν Κάλλιστο[114].

Εἰδική, τέλος, θεομητορική ἑορτή, σέ συνδυασμό πρός τήν ἑορτή τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ κατά τήν ὀρθόδοξη ἑορτολογική πράξη σύνδεση τοῦ ἁγίου προσώπου τοῦ Κυρίου μας, ἡ καλουμένη «Σύναξις» τῆς Θεοτόκου. Ἡ «Σύναξις τῆς Θεοτόκου» ἑορτάζεται τήν 26ην Δεκεμβρίου. Ἀλλ' ἐν προκειμένῳ ἡ μορφή αὐτή τοῦ ἑορτασμοῦ εἶναι μεταγενεστέρα, εἶναι ἡ ἐπιγενέστερη μορφή τῆς ἀρχαιοτάτης πιθανόν ἑορτῆς τῆς Θεοτόκου ὡς τῆς «μνήμης τῆς Θεοτόκου» πού γενικά ἄγεται κατ' ἀντιστοιχία πρός τόν ἑορτασμόν τῆς μνήμης τῶν μαρτύρων στό «γενέσιον» αὐτῶν, δηλαδή στήν ἐπέτειο τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τους ὡς τῆς ἀπαρχῆς τῆς

111. Λουκ. β΄ 22 πρβλ. σύγχρονη ἔκφραση στήν Γερμανία περί τῆς ἑορτῆς αὐτῆς ὡς «Lichtmess».
112. Amburbale.
113. PG 108, 488.
114. Ἐκκλ. Ἱστορ. 17, 28, PG 147, 292.

καινῆς ζωῆς. Μία τέτοια ἑορτή περί τῆς Θεοτόκου, μαρτυρουμένη καλῶς καί κατά τόν Ε΄ αἰῶνα, φαίνεται ὅτι εἶχε ὡς περιεχόμενο τήν ἀποβίωση τῆς Μαρίας ὡς τῆς Παρθένου - Μητρός καί ὡς τῆς δευτέρας Εὔας[115].

Ἀπό τίς θεομητορικές ἑορτές, ὁ Εὐαγγελισμός, ἡ Κοίμηση καί ἡ Ὑπαπαντή εἰσήχθησαν κατά τόν Ζ΄ αἰῶνα καί στήν Ρώμη ἀπό μοναχούς τῆς ἀνατολῆς, καί οἱ ὁποῖες δέν μαρτυροῦνται ἐκεῖ μέχρι τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου[116] ὅπως καί καμία θεομητορική ἑορτή. Ἀπό τήν Ρώμη διεδόθηκαν κατόπιν οἱ ἀνωτέρω ἑορτές, ὅπως καί ἡ κατά τό τέλος τοῦ Ζ΄ αἰῶνος ἐκεῖ μαρτυρουμένη ἑορτή τοῦ *«Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου»* στήν λοιπή Δύση. Ἡ *ἑορτή τῶν Εἰσοδίων* διαδίδεται στήν Δύση μόλις ἀπό τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος, ἐνῶ ἡ ἑορτή τῆς Συλλήψεως τῆς Θεοτόκου[117] μαρτυρεῖται ἀπό τοῦ Θ΄ αἰῶνος στήν Νότιο Ἰταλία[118] ἀλλά καί ἀπό τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος στήν Ἀγγλία. Ἀπό τῆς ἐμφανίσεως στήν Δύση τῶν εἰδικῶν θεολογικῶν ἀποκλίσεων πρός τήν διδασκαλία περί τῆς ἀσπίλου[119] συλλήψεως τῆς

115. Κατά τόν σχετικό ἀρχαιότατο θεολογικό παραλληλισμό τῆς Εὔας καί τῆς Μαρίας.
116. 590-604.
117. Ὑπό τῆς Ἁγίας Ἄννης, φυσικῶς.
118. Καί πιθανόν, στήν Ἰρλανδία.
119. Ἄνευ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος.

Θεοτόκου, πού ἐπισημοποιήθηκε καί δογματικῶς ἀπό τόν πάπα τό ἔτος 1854, μετετράπηκε ἐκεῖ ἡ ἑορτή τῆς *«Συλλήψεως τῆς Ἁγίας Ἄννης»* σέ ἑορτή τῆς *«ἀσπίλου συλλήψεως τῆς μακαριωτάτης Παρθένου Μαρίας»*.

Βεβαίως, ἐκτός τῶν ἀνωτέρω κυρίων θεομητορικῶν ἑορτῶν, παρουσιάζονται βαθμηδόν κατά τήν ἀνέλιξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καί τήν ἐκδήλωσιν τῆς εὐσεβείας μέχρι καί τῆς συγχρόνου μας ἐποχῆς πολλές ἄλλες ἑορτές στήν Ἀνατολή καί στήν Δύση, σχετιζόμενες πρός θαυμαστά ἐνεργήματα τῆς Θεοτόκου στούς πιστούς, πρός ἐγκαινιασμούς ναῶν καί πρός τιμή αὐτῆς, πρός εὑρέσεις εἰκόνων της καί ἀποδόσεις τιμῶν σ' αὐτές καί πρός διάφορα ἄλλα συναφῆ περιστατικά τοπικοῦ ἑκάστοτε ἤ καί γενικωτέρου χαρακτῆρος[120].

Τά ἐμφανιζόμενα κατά τίς προμνημονευθεῖσες θεομητορικές ἑορτές, ὑμνολογικῶς καί γενικώτερα λειτουργικῶς ὡς ἐκδηλώσεις τοῦ φρονήματος περί τῆς Μητρός τοῦ Κυρίου στήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἀναπτύσσονται ἀπό τοῦ Ε΄ αἰῶνος. Τοῦτο δέ τυγχάνει εὐεξήγητο, δεδομένου ὅτι ἀπό τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τά σχετικά πρός τήν Μαρία παρουσιάζονται σέ συνάρτηση πρός τήν ἀκατάσχετη πλέον ἐπιβεβαίωση τοῦ θριάμβου τῆς ὀρθοδόξου πίστε-

120. Στή Ρωσία ἀνέρχεται ὁ ἀριθμός ἑορτῶν πρός τιμήν θαυματουργικῶν εἰκόνων σέ 200.

ως κατά τήν κεντρική καί οὐσιώδη ἀλήθεια αὐτῆς, κατά τήν ἀπαρασάλευτη ὁμολογία περί τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δηλαδή τοῦ αὐτοῦ ὡς ἀνθρώπου, πού καί ἐκκλησιαστικῶς ἐπισφραγίσθηκε. Ἀπό τοῦ Ε΄ αἰῶνος ἐπιστηρίζεται καί μέ τίς Οἰκουμενικές Συνόδους τό ἀρχέγονο ἐκκλησιαστικό φρόνημα περί τῆς ἀειπαρθένου Μητρός τοῦ φορέως τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων στήν *«ἐν χάριτι»* ἐνανθρώπηση τοῦ προαιωνίου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἀπό τοῦ Ε΄ αἰῶνος ἐμπεδώνεται καί διασφαλίζεται στήν Οἰκουμενική Ἐκκλησία, ἐξ ἀφορμῆς ἀκριβῶς τῆς ἀμφισβητήσεως πού ἀποτολμήθηκε ἀπό σχετική αἵρεση τῶν κεντρικῶν ἤ οὐσιωδῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, γιά τό περί τῆς Θεοτόκου Μαρίας φρόνημα σύμφωνα μέ τό Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο: *«Παρθένος ἡμᾶς ἐξέβαλε παραδείσου, διά Παρθένου ζωήν εὕρομεν αἰωνίαν»*[121]· ἐμπλουτίζεται ἡ περί αὐτῆς κατανόηση ὅτι ἀξιώθηκε γιά τό ἔργο αὐτό[122] ὅλως ἰδιαιτέρας ὑπό τοῦ Θεοῦ *«ἐν τῇ χάριτι ἐκλογῆς καί διακρίσεως»*, γιά τόν λόγον δέ αὐτό ἀξιώθηκε καί ὅλων τῶν τιμητικῶν διακρίσεων καί ἐξάρσεων στήν Ἐκκλησία μας. Οἱ διακρίσεις αὐτές συνίστανται στήν ἔξαρση αὐτῆς ὑπέρ πάντας τούς Ἁγίους, τούς

121. Ἰω. Χρυσοστ., Εἰς Ψαλμ. μδ΄, PG 55, 193.

122. Μετά τήν ἀνταπόκριση σ' αὐτό τό ἔργο καί τήν ἐξ αὐτῆς καθαρότητά της μέ ὑπακοῇ καί πρός κάθε κατεύθυνση.

ἀπ᾽ αἰῶνος εὐαρεστήσαντας τόν Θεό, ὡς πρός τό ἔργο τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας καί στήν ἐπαλήθευση τοῦ ἔργου αὐτοῦ μέ τήν ἐπιβεβαιωτική συνανάδειξη αὐτῶν. Συνίστανται, λοιπόν, οἱ πρός αὐτήν καί διά τῆς λειτουργικῆς ἐκδηλώσεως τῆς Ἐκκλησίας μας ἐπιβεβαιούμενες διακρίσεις στήν ἀναγνώριση αὐτῆς ὡς τῆς Παναγίας, τῆς ὑπερεχούσης κατά Γρηγόριον τόν Ναζιανζηνόν ὄχι μόνον τῶν ἀνθρώπων ἀλλά καί αὐτῶν τῶν ἀγγέλων[123], τῆς γενομένης μέ αὐτόν τόν τρόπο ἀπαρχῆς στήν λύτρωση καί σωτηρία τῶν ἀνθρώπων διά τοῦ ἔργου τοῦ υἱοῦ της. Τῆς ἀπαρχῆς δηλαδή πού ἔγινε στήν ἴδια καί μέσω τῶν ἀνθρώπων, μετά καί τήν ἄμεση ἐπέλευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατά τήν Πεντηκοστήν καί τήν προέλευση τῆς Ἐκκλησίας στό «εἶναι».

Ἡ Θεολογική καί ἡ Πατερική διδασκαλία περί τοῦ προσώπου τῆς Παρθένου Μαρίας

Τήν μαρτυρία καί τήν ἐπιβεβαίωση τοῦ Θεοῦ, πού ἐκδηλώνεται στήν ἀρχική ἀποκάλυψη διά τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καί πού θεμελιώθηκε ἡ ὀρθόδοξη οἰκουμενική ἀλήθεια περί τῆς Μητρός τοῦ Θεανθρώπου, πληροῖ πλέον τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις της, διά τῶν ὁποίων ἐξαγγέλεται

123. Ἔπη Ἠθικά II, στίχ. 294 κ. ἑξ., PG 37, 574.

καί πιστοῦται ἡ ἐμμονή στήν «πέτραν τῆς πίστεως», στήν περί τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθέντος καί ἐνανθρωπήσαντος» προαιωνίου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τήν ὁμολογία αὐτή περιεχάραξε ἡ Ἐκκλησία μας μέ τό οἰκουμενικό Σύμβολο τῆς Πίστεως, τό Σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως. Γιά αὐτό τόν συσχετισμό αὐτῆς[124] πρός τόν Ἰησοῦ Χριστό ἡ περί τοῦ προσώπου καί τοῦ ἔργου τῆς Θεομήτορος ἐκκλησιαστική πίστη ἀναδεικνύεται νά διανύει τά ἴδια στάδια, τά ὁποῖα διέτρεξε καί ἡ ἀναπτυσσομένη πίστη, ὡς ἐμβάθυνση, στήν κεντρική ἤ οὐσιώδη ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ πίστη δηλαδή στήν ἀποκάλυψη περί τοῦ προσώπου καί τοῦ ἔργου τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού ἐμπεδώθηκε στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας μέ τό δόγμα ἀλλά καί διά θείας λατρείας πού μορφοποίησε τήν εὐσέβεια σέ σωτηριολογική ἐπενέργεια τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς πρός τούς ἀνθρώπους. Ἡ ἀποκάλυψη αὐτή δηλαδή ἡ περί τῆς Θεομήτορος ἀλήθεια στή συνείδηση καί στήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας, παρουσιάζεται σέ ὀργανική σχέση μέ τήν Χριστολογία, μέ τήν δογματική διδασκαλία, μέ τήν θεολογική[125] ἐμβάνθυση καί μέ τήν ἀπό αὐτά ἐκτρεφομένη θεία λατρεία.

Ἡ θεία μητρότητα τῆς Παρθένου Μαρίας, σύμφωνα

124. Παρθένου Μαρίας.

125. Μετά τῆς ἀπαραιτήτως συνεκφαινομένης εὐσεβείας.

μέ αὐτά ἀνάγεται, στήν πρώτη αἰτία πραγματώσεως αὐτῆς, σ᾽ αὐτήν τήν ἴδια τήν ὑποστατική ἕνωση τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων κατά τήν ἐνανθρώπηση τοῦ θείου Λόγου. Ἡ ἴδια ἡ θεία μητρότητα, θεωρεῖται ὡς «ἐργαστήριον» τῆς ὑποστατικῆς ἑνώσεως τῶν δύο φύσεων διά τῆς ἐπιτευχθείσης μέ αὐτό τόν τρόπο προσφορᾶς στόν ἐνανθρωπήσαντα θεῖο Λυτρωτή καθαρᾶς καί ἀμιάντου ἀνθρωπίνης φύσεως. Γιά τό θεῖο ἔργο τοῦ Λυτρωτοῦ ἀποτελεῖ τήν ἀδαμάντινη βάση τῶν δογματικῶν στήν Ἐκκλησία ἀποφάνσεων περί τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς ἀειπαρθένου Θεοτόκου.

Οἱ λοιπές ἐμβαθύνσεις τῆς Θεολογίας καί τῆς εὐσεβείας εἶναι ἡ ἀνάδειξη τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπό τήν Ἐκκλησία μας στήν θεία λατρεία σέ κατ᾽ ἐξοχήν διακρινόμενο παράγοντα ἀπό ὅλο τό λοιπό ἀνθρώπινο γένος. Ἔτσι συντελεῖ καί μεσιτικῶς στήν οἰκείωση ἀπό τούς ἀνθρώπους τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ὡς καί στήν καρποφορία τῆς σωτηρίας αὐτῆς στήν Ἐκκλησία, διατηρώντας βεβαίως πάντοτε τήν ὑψηλή ἀξία της. Πιστοποιοῦν αὐτά πάντοτε τήν σημασία τήν ὁποία διατηρεῖ τό μοναδικό ἀπό τούς ἀνθρώπους πρόσωπο τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας στό ἐπί γῆς τελεσθέν καί στούς οὐρανούς ἀπό τόν Χριστό[126] διαιωνιζόμενο ἔργο τῆς σωτηρίας. Ἀποτελοῦν λοιπόν πολύ σημαντικά τά περί τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας θεολογικῶς

126. Καί στήν Ἐκκλησία.

καί λειτουργικῶς στήν ἐκκλησιαστική ζωή διακηρυττόμενα καί ὁμολογούμενα ἀναφαίρετα ἀγαθά τῆς ἐμπλουτιζούσης τήν εὐσέβεια καί ἐντεινούσης, *«ἐν τῷ πνεύματι καί τῇ ἀληθείᾳ»*, δηλαδή *«ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι»*. Σέ εἰδικούς προσδιορισμούς, πέραν τῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως καί διακηρύξεως τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου, δέν προέβη ἡ ὀρθόδοξος οἰκουμενική ἤ καθολική Ἐκκλησία σέ ἀναφορά πρός τήν Θεομήτορα καί τό μεσιτικό αὐτῆς «ἐν οὐρανοῖς», καί διά τῆς Ἐκκλησίας διακινούμενο, ἔργο, τό ὁποῖο βεβαίως παρουσιάζεται διάχυτο καθ' ὅλη τήν ἐκδήλωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως καί ζωῆς.

Ἤδη ὁ ἀποστολικός Πατέρας, Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας ὁμολογεῖ,[127] ὅτι *«ὁ Θεός ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἐκυοφορήθη ὑπό Μαρίας κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ»*[128]. Ἀλλοῦ,[129] ὁμιλεῖ ὁ Ἰγνάτιος περί τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ *«ἐκ γένους Δαβίδ, τοῦ ἐκ Μαρίας, ὃς ἀληθῶς ἐγεννήθη...»*[130]. Διά τοῦ *«ἀληθῶς»*, ἐκφράζει ὁ Ἰγνάτιος ρητῶς τόν ἀντιδοκητισμό αὐτοῦ, τήν ἐναντίωσή του δηλαδή πρός τίς αἱρετικές ἐκεῖνες ἰδέες, πού καταπολεμήθηκαν καί στήν Καινή

127. Πρός Ἐφεσ. 18.
128. ΒΕΠ. Β΄, 267. Πρβλ. καί τοῦ αὐτοῦ Ἐφεσ. 7, 2 ἔνθ' ἀν., σ. 265.
129. Τράλλ. 9.
130. Ἔνθ' ἀν., σ. 273.

Διαθήκη, εἰδικά στίς συγγραφές τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, κατά τίς ὁποῖες[131] φαινομενικῶς μόνον καί ὄχι πραγματικῶς ἐνηνθρώπησε, ἐγεννήθη, ἔπαθε κ.λπ. ὁ Κύριος[132]. Παρόμοια ἐπιβεβαιώνει καί ὁ ἀπολογητής Ἀριστείδης, ὅτι *«ὁ υἱός τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου... ἐκ παρθένου ἁγίας γεννηθείς ἀσπόρως τε καί ἀφθόρως σάρκα ἀνέλαβεν»*[133].

Περί τοῦ παραλληλισμοῦ Εὔας καί Παρθένου Μαρίας

Εἰδικότερα, τήν πίστιν αὐτή ἀνέπτυξε ὁ ἀπολογητής Ἰουστῖνος,[134] προβάλλοντας καί τόν συσχετισμό τῆς Μαρίας πρός τήν Εὔα, καθώς βρέθηκαν καί οἱ δύο κατά τά δι' αὐτῶν ἀποφασιστικά γιά τό ἀνθρώπινον γένος ἐπιτελεσθέντα, κατ' ἀντιθετικό βέβαια παραλληλισμό· συνίστανται δέ τά κατά τόν παραλληλισμό αὐτό καί ἀπό τά δύο πρόσωπα ἀποφασιστικά γιά τό ἀνθρώπινο γένος ἐπιτελεσθέντα, στόν ἐπελθόντα θάνατο διά τῆς Εὔας ἐκ τῆς παρακοῆς αὐτῆς, καί στήν προκύψασα ζωή ἐκ τῆς Μαρίας, διά τῆς ὑπακοῆς αὐτῆς καί διά τοῦ

131. Αἱρετικές ἰδέες.

132. Πρβλ. καί Ἰγνατ. πρός Σμυρν. 1, 1, ἔνθ' ἀν., σ. 280: «υἱόν Θεοῦ κατά θέλημα καί δύναμιν Θεοῦ γεγεννημένον ἀληθῶς ἐκ παρθένου».

133. Ἀπολογ. 15, 1, ΒΕΠ, Γ΄, 147.

134. Διάλογος πρός Τρύφωνα 100, 5 ἔνθ' ἀν., σ. 302.

προελθόντος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἰδέα αὐτή, ἐάν καί δέν προσέλαβε καί τυπικό δογματικό χαρακτῆρα, παρέμεινε στήν ὀρθόδοξη θεώρηση τοῦ ἔργου τῆς Θεομήτορος ὡς θεμελιώδης ἔννοια καί χρησίμευσε ὡς ἔναυσμα γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν ἐκδηλώσεων ἀπό τούς ἀνθρώπους πρός αὐτή, ὡς αἴτιον τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, τιμῆς[135].

Μετά τόν Ἰουστῖνο τήν ἰδέα αὐτή ἀνέπτυξε στήν ἀρχαιοτάτη Ἐκκλησία, μέ ἰδιάζουσα μάλιστα ἐπιμονή, ὁ Εἰρηναῖος στήν συνάφεια τῆς ἀπό αὐτόν κατανοηθείσης καί περαιτέρω θεολογικῶς ἀναπτυχθείσης παυλείου παραστάσεως τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου ὡς *«ἀνακεφαλαιώσεως»* ἐν αὐτῷ, τῷ Χριστῷ, τῶν πάντων. Δηλαδή μέ τήν ἀντίστροφη φορά ἀναμοχλεύσεως τῶν ἐπισυμβάντων στόν Ἀδάμ[136] σχετικά μέ τόν ἄνθρωπον ἀπό τήν παρακοή καί τῆς πτώσεως τους: *«Λαβών λοιπόν ὁ Θεός χοῦν ἐκ τῆς γῆς, ἥτις ἦτο ἀκόμη παρθένος, ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπον, ὡς ἀπαρχήν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Κύριος, θέλων νά ἀποκαταστή-*

135. (πρβλ. Κυρίλλ. Ἱεροσολ., Κατηχ. 12, ιε΄, PG 33, 741: «διά παρθένου τῆς Εὔας ἦλθεν ὁ θάνατος, ἔδει διά παρθένου, μᾶλλον δέ ἐκ παρθένου φανῆναι τήν ζωήν...». Ἰωάνν. Χρύσοστ., Λόγ. εἰς τό Πάσχα, PG 52, 768: «παρθένος καί ξύλον καί θάνατος τῆς ἡμετέρας ἥττης γέγονε τά σύμβολα... ὅρα τοίνυν πῶς καί τῆς νίκης αὐτά πάλιν γέγονε παραίτια. Ἀντί Εὔας ἡ Μαρία...».

136. Καί στήν Εὔα.

σῃ τόν ἄνθρωπον, ἠκολούθησε κατά τήν ἐνσάρκωσίν του τήν αὐτήν οἰκονομίαν, ἐγεννήθη ἐκ Παρθένου διά τῆς βουλήσεως καί τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὥστε νά ἀποδείξῃ, ὅτι φέρει σῶμα ὅμοιον πρός τό σῶμα τοῦ Ἀδάμ, καί ὅτι ἦτο, ὁ αὐτός ἄνθρωπος, περί τοῦ ὁποίου ἐγράφη ἀρχικῶς, ὅτι ἐδημιουργήθη κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ὅπως δέ ἐξ αἰτίας μιᾶς ἀπειθοῦς παρθένου ὁ ἄνθρωπος ἐπλήγη καί μετά τήν πτῶσιν του ὑπετάγη εἰς τόν θάνατον, ὡσαύτως ἐξ αἰτίας τῆς εὐπειθοῦς εἰς τόν λόγον τοῦ Θεοῦ Παρθένου ὁ ἄνθρωπος ἀνεγεννήθη εἰς νέαν ζωήν. Ὁ ἄνθρωπος ἦτο τό ἀπολωλός πρόβατον, τό ὁποῖον ὁ Κύριος ἦλθε νά ἀνεύρῃ ἐπί τῆς γῆς. Διά τοῦτο ἔλαβε σάρκα καί ἀνθρωπίνην ὁμοιότητα ἐξ αὐτῆς, ἡ ὁποία κατήγετο ἐκ τοῦ Δαβίδ. Ὄντως ἦτο δίκαιον καί ἀναγκαῖον ὁ μέν Ἀδάμ νά ἀποκατασταθῇ ἐν Χριστῷ, ὥστε τό θνητόν νά ἀπορροφηθῇ καί νά καταποθῇ ὑπό τῆς ἀθανασίας, ἡ δέ Εὔα νά ἀποκατασταθῇ ἐν τῇ Μαρίᾳ, ὥστε μία παρθένος νά γίνῃ συνήγορος ἄλλης παρθένου καί νά ἐξαλείψῃ τήν ἀνυπακοήν τῆς πρώτης διά τῆς ἰδικῆς της παρθενικῆς ὑπακοῆς»[137].

137. Εἰρην.,Ἐπίδειξ. τοῦ Ἀποστολ. Κηρύγματος, 32-33. Εἰσαγ.-μετάφρ.- σχόλ. ὑπό Ἰωάνν. Καραβιδοπούλου, Θεσσαλονίκη 1965, σ.48. Ἄλλα σχετικά βασικά χωρία τοῦ Εἰρηναίου εἶναι τά, Ἔλεγχ. Ψευδ. γν. Γ΄ 22, 10, ΒΕΠ, Ε΄, 151 (λατιν.), PG 7, 958-960 καί αὐτόθι Ε΄,19, 1 (λατιν.), PG 7,1175.

ΜΡ
ΘΥ
ΙΣ ΧΣ
Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με. Εὐαγγελίζεσθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με.

Παράλληλα μέ τόν Ἰουστῖνο καί τόν Εἰρηναῖο παραθέτει καί ὁ Τερτυλλιανός τήν περί *Ἀνακεφαλαιώσεως διδασκαλία*, καί παρουσιάζει γιά τόν ἀντιθετικό παραλληλισμό Εὔας-Μαρίας[138] σχετικές ἰδέες. Ὁ Ἐπιφάνιος, θέτει ἐμφανέστερα καί σέ συσχετισμό πρός τό σωτηριολογικό ἔργο τοῦ Χριστοῦ, τήν Παρθένο Μαρία, ἀλλά ἀναφέροντας τελικῶς τόν συσχετισμό αὐτό στήν Ἐκκλησία[139]. Τό ἴδιο ἐπισυμβαίνει παρεμπιπτόντως, ὡς πρός τόν συσχετισμό τῆς Εὔας μετά τῆς Ἐκκλησίας πλέον, καί στόν Ἰωάννη Χρυσόστομο[140].

Ἀπό αὐτές τίς θεωρητικές ἐπεξεργασίες τῶν προμνημονευθεισῶν σκέψεων καί ἐκφράσεων ἀρχαιοτάτων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καί διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας περί τοῦ ρόλου τῆς Μαρίας ὡς νέας Εὔας, πού συσχετίζεται μέ αὐτό τόν τρόπο πρός τήν Ἐκκλησία κατά τό σωτηριολογικό ἔργο, ὁρμώμενοι οἱ ρωμαιοκαθολικοί, προβάλλουν ἐσχάτως ἐντόνως τήν ἰδέα αὐτή περί τῆς σχέσεως στό σωτηριολογικό ἔργο, ὡς ἑνότητος πλέον τῆς Παρθένου Μαρίας καί τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι τέτοια προσπάθεια, ἐμφανῶς

138. De carn. Christi 17, PL, 2, 827-828.

139. Κατά αἱρέσ, Πανάρ. III,II, ιή΄-ιθ΄, PG 42, 728-729.

140. Ἐγκώμ. εἰς Μάξιμ. γ΄, PG 51, 229 «καί καθάπερ τοῦ Ἀδάμ καθεύδοντος, ἡ γυνή κατεσκευάζετο, οὕτω, τοῦ Χριστοῦ ἀποθανόντος, ἡ Ἐκκλησία διεπλάσσετο ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ».

κοπιώδη, κατέβαλαν Δυτικοί Θεολόγοι, πού διακκήρυξαν τίς νέες περί Ἐκκλησίας διατάξεις, στίς ὁποῖες ἀναπτύσσεται ὁ συσχετισμός τῆς μακαρίας Παρθένου Θεομήτορος Μαρίας πρός τό μυστήριον τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ καταγεγραμμένη πίστη τῆς Ἐκκλησίας μας στό Σύμβολο τῆς Πίστεως καί στίς Οἰκουμενικές Συνόδους

Ἀπό τίς πληροφορίες τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ Ἐκκλησία ἔχοντας πρό ὀφθαλμῶν τήν ὅλην βεβαίωση τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἰδιαίτερα δέ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡς καί τήν πίστη τῆς ἀποστολικῆς καί πρώτης μεταποστολικῆς γενεᾶς περί τοῦ ἰδιαιτέρως ἐξόχου καί μοναδικοῦ ρόλου, τόν ὁποῖο διεδραμάτισε τό ἅγιον τῆς Μητρός τοῦ Κυρίου πρόσωπον κατά τό διά τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θείου Λόγου ἔργον τῆς σωτηρίας, προσέδωκε ἡ Ἐκκλησία ἐπισημοτάτη δογματικοῦ χαρακτῆρος ἔκφραση στήν πίστιν αὐτή. Πρόκειται περί τῆς ἀληθείας περί τῆς «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου» γεννήσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀλήθεια αὐτή, προομολογουμένη ἤδη στά τοπικά βαπτιστήρια Σύμβολα ἀπό τοῦ Β΄ αἰῶνος, ἀπετυπώθηκε ἐπισήμως στήν οἰκουμενικήν διακήρυξη περί τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς μητρός τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,

τοῦ *«Θεοῦ ἀληθινοῦ»*, στό Σύμβολο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως· *«Πιστεύομεν... καί εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ τόν μονογενῆ...Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ "ἀληθινοῦ... τόν δι' ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καί σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου καί ἐνανθρωπήσαντα».* Στό Δόγμα αὐτό περί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐμπεριεκλείεται ὁ ὅλος πλοῦτος τῆς ἀληθείας καί τό ὅλο βάθος τοῦ μυστηρίου τῆς χάριτος ἤ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τό ὁποῖο ἐνηργήθηκε ὑπέρ τῶν ἀνθρώπων πρός σωτηρίαν αὐτῶν μέ τήν συνδρομή καί ἐκπροσώπου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τῆς ἁγνῆς καί ταπεινῆς Παρθένου Μαρίας, τῆς ἀναδειχθείσης μέ τόν τρόπο αὐτό σέ «ἀληθῶς Θεοτόκον». Τοῦτο ἐπεβεβαιώθηκε μέν κατ' οὐσίαν διά τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως «ἐν Νικαίᾳ» κατά τῆς ἀρειανῆς κακοδοξίας περί τοῦ ὁμοουσίου τῆς θεότητος καί τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' εἰδικώτερα καί ἀκριβέστερα διεσαφηνίσθηκε στήν Ἐκκλησία ἡ κυρία καί μοναδική ἰδιότητα τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ὡς τῆς «Θεοτόκου» ὅταν ξέσπασε ἀπό τήν χριστολογική κακοδοξία τοῦ Νεστορίου σάλος κατά τό πρῶτον ἥμισυ τοῦ Ε΄ αἰῶνος.

Ὁ σάλος ἐκεῖνος ἀντιμετωπίσθηκε θεολογικῶς μέ τήν διδασκαλία καί τήν ἐκκλησιαστική δραστηριότητα τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, καταλήγον-

τας σέ θρίαμβο τῆς οἰκουμενικῆς ὀρθοδόξου πίστεως διά τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου *«ἐν Ἐφέσῳ»*[141], ὡς καί στήν συνέχεια διά τῆς Δ΄ ὁμοίας Συνόδου *«ἐν Χαλκηδόνι»*[142]. Ἔτσι, διεκηρύχθηκε ἐπισήμως ὡς *«Θεοτόκος»* ἡ Παρθένος *«διά τήν ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῇ γαστρί αὐτῆς ἐνοίκησιν τοῦ Λόγου»*[143], γιά τήν «ἐξ ἄκρας», λοιπόν, συλλήψεως ἕνωση «ἐν αὐτῇ» τῆς θεότητος μετά τοῦ σώματος καί γιά τήν γέννηση τοῦ Θεανθρώπου μέ τόν τρόπο αὐτό ἐξ αὐτῆς, δηλαδή: *«κατά ταύτην τήν τῆς ἀσυγχύτου ἑνώσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν τήν ἁγίαν παρθένον Θεοτόκον, διά τό τόν Θεόν Λόγον σαρκωθῆναι καί ἐνανθρωπῆσαι καί ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἑνῶσαι ἑαυτῷ τόν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν»*[144]. Ἡ δέ Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος ἐξουδετερώσασα καί τήν ἀντίστροφη πρός τόν Νεστοριανισμό αἵρεση, τόν Μονοφυσιτισμό, ὥρισε ὁμοίως *«.. ἕνα καί τόν αὐτόν ὁμολογεῖν Υἱόν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν... πρό αἰώνων μέν ἐκ τοῦ Πατρός γεννηθέντα κατά τήν θεότητα καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τῆς*

141. 431 μ.Χ.

142. 451 μ.Χ.

143. Καί ὄχι διότι ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν ἀρχήν ἡ θεότητα τοῦ Λόγου.

144. Ἔκθεσις πίστεως τῶν «διαλλαγῶν» παρά Ἰ. Καρμίρη, Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημ. τῆς Ὀρθ. Καθολ. Ἐκκλ.,- Α΄, 2, 1960, σ. 154.

Θεοτόκου κατά τήν ἀνθρωπότητα...»[145]. Ἡ θεολογική βάση γιά τήν δικαίωση τοῦ ὅρου «*Θεοτόκος*» εὑρίσκεται κατά ταῦτα στήν περί τῆς ὑποστατικῆς ἑνώσεως τῶν δύο «ἐν Χριστῷ» φύσεων ἀλήθεια, πού ἐπιστηρίζεται στήν ἀρχή τῆς κοινωνίας ἤ τῆς ἀντιδόσεως ἰδιωμάτων «*ἐν Χριστῷ*». Ἡ ἀρχή αὐτή, εἶναι ἀρχέγονα καινοδιαθηκική, ἰδιαιτέρως δέ παύλειος[146], χρησιμοποιήθηκε ἀπό τήν ἀρχέγονη ἐκκλησιαστική θεολογική διανόηση γιά τήν ἐπιστήριξη τῆς ὁμολογίας στόν Ἰησοῦ Χριστό ὡς τόν «Θεάνθρωπον»[147]. Κατά τήν ἐφαρμοζομένη ἀρχή στήν Χριστολογία τῆς κοινωνίας τῶν ἰδιωμάτων καθίσταται δυνατή καί ἡ ἄχραντος σύλληψις, κύησις καί γέννησις τοῦ Κυρίου ὡς «*Θεοῦ ἅμα καί ἀνθρώπου*», τηρουμένου τοῦ «ἀσυγχύτου» τῆς ἑνώσεως καί τοῦ ἀτρέπτου τῶν δύο φύσεων. Δυνάμει δέ καί πάντοτε κατ' ἐπέκταση τῆς ἴδιας αὐτῆς ἀρχῆς εὑρίσκει τήν δικαίωσή του καί ὁ χαρακτηρισμός τῆς Μαρίας ὡς τῆς «ὄντως Θεοτόκου». Γιά τό ὅτι εἰδικώτερα, κατά τήν ἀρχή τῆς ἀντιδόσεως τῶν ἰδιωμάτων ἡ ὑπό τοῦ Λόγου προσληφθεῖσα στήν Παρθένο Μαρία «σάρξ» θεώθηκε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, γιά τήν θέωση, λοιπόν, αὐτή τοῦ

145. Ἔνθ' ἀν., σ. 175.

146. Ἰω. α΄, 1 ἐν συσχετ. πρός α΄ 14: Πράξ. γ΄, 15: 20 28: Φιλιππ. κστ΄ 10΄ πρβλ. Ρωμ. θ΄ 5: Α΄ Κορ. β΄ 9.

147. Ἰγνατ., Ἐφεσ. ζ΄ 2, ΒΕΠ, Β΄, 265: Εἰρην., Ἔλεγχ. Ψευδ. Γν. Γ΄, 22, 1-2, ΒΕΠ, Ε΄, 151-152.

ἀνθρωπίνου ἀπό τό θεῖο, καλεῖται ἡ Παρθένος «Θεοτόκος». Μέ τίς προϋποθέσεις αὐτές εἶχε δημιουργηθῇ ὁ ὅρος *«Θεοτόκος»* καί χρησιμοποιήθηκε ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως νωρίς, πού μαρτυρεῖται κατά τό πρῶτο ἥμισυ τῆς Γ΄ ἑκατονταετίας ἀπό τόν Ὠριγένη καί τόν Ἱππόλυτο Ρώμης ὡς ὅρος ἤδη τῆς παραδόσεως. Ἐπίσης δέν κατίσχυσαν οἱ κατά τοῦ ὅρου αὐτοῦ καί τοῦ δι᾽ αὐτοῦ ὑποδηλουμένου περιεχομένου του, ἐνστάσεις καί ἐναντιώσεις, οἱ ὁποῖες ἀπό ἐκπροσώπους τῆς Σχολῆς τῆς Ἀντιοχείας πρωΐμως ἐγέρθηκαν, καί ἀπεκορυφώθηκαν στήν ἀκροτάτη πολεμική τοῦ Νεστορίου. Τούς προβαλλομένους φόβους περί τοῦ ὅρου *«Θεοτόκος»* ἀπό τόν τελευταῖο[148] γιά τήν δημιουργία κινδύνου θεοποιήσεως αὐτῆς[149] ἀπέκρουε ὁ πρόμαχος τοῦ ὅρου καί τῆς ὀρθῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, διακηρύσσοντας: *«Τεθεοποιήκαμεν δέ οὐδένα πώποτε τῶν τελούντων ἐν κτίσματι· κατειθίσμεθα δέ Θεόν εἰδέναι τόν ἕνα καί φύσει καί ἀληθῶς· ἴσμεν δέ ἄνθρωπον οὖσαν καθ᾽ ἡμᾶς τήν μακαρίαν Παρθένον»*, PG 76, 57[150].

Σέ περαιτέρω λεπτομερεῖς δογματικούς καθορι-

148. Τόν Νεστόριο.

149. Τῆς Θεοτόκου.

150. Περί τοῦ ὅλου θέματος βλ. Ἰω. Καλογήρου, Μαρία ἀειπάρθενος Θεοτόκος κατά τήν ὀρθόδοξον πίστιν, Θεσσαλονίκη 1957, σ. 30-75.

σμούς κατά τό ἱερό πρόσωπο τῆς Παρθένου καί τό μεσιτικό παρά τῷ Υἱῷ αὐτῆς ἔργο δέν προέβη ἡ Ἐκκλησία ἐπίσημα. Στό λατινικό τμῆμα τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας ἄρχισε νωρίς ἡ μονομερής ἀνακήρυξη ἐπί μέρους διδασκαλιῶν περί τῆς Παρθένου Μαρίας σέ «Δόγματα». Ἔτσι, στήν τοπική λατινική Σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ[151] ἀνεκηρύχθηκε σέ δόγμα ἡ παρθενία αὐτῆς κατά καί μετά τόν θεῖον τόκον. Βεβαίως αὐτά εἶναι ὀρθά, διακηρυσσόμενα μέ κάθε δύναμη ἀπό τήν συνείδηση τῆς ὀρθοδόξου οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ᾽ εἶναι χαρακτηριστική ἡ μονομερῶς ἀπό τήν Λατινική Ἐκκλησία σέ δόγμα ἀνακήρυξη τῶν σημείων αὐτῶν. Αὐτό θά βρεῖ ἀργότερα τήν συνέχιση καί σέ ἄλλα σημεῖα[152], πού δέν πληροῦν πλέον τόν ὅρο ἐκεῖνο, δηλαδή τήν οἰκουμενική ὀρθόδοξη μαρτυρία. Ἡ οἰκουμενική ἤ ὀρθόδοξος καθολική Ἐκκλησία ἀποκρούει τούς τέτοιου εἴδους αὐτονόμους *«μαριολογικούς»* δογματισμούς, ὅπως καί τήν αὐτόνομη γενικά *«Μαριολογίαν»*, καί ἐμμένει προκειμένου περί τοῦ κεχαριτωμένου προσώπου τῆς Θεοτόκου στήν πίστη καί τήν εὐλάβεια, πού ἐκδηλώθηκε στίς Οἰκουμενικές Συνόδους μέχρι καί τῆς ἑβδόμης[153], σέ ὀργανική πάντοτε συνάρ-

151. 649 μ.Χ.
152. «Ἄσπιλος σύλληψις τῆς Θεοτόκου» ἔτος 1854, «Ἀνάληψις» αὐτῆς, ἔτος 1951.
153. Ζ΄.

τηση πρός τήν περί τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ ἀληθινοῦ καί ἀνθρώπου ταυτόχρονα πραγματικοῦ, ἐπενεργοῦντος μέ τόν τρόπο αὐτό ὡς «Θεανθρώπου» τήν σωτηρία, διά τῶν Δογμάτων διακηρυσσομένη ἀλήθεια καί διά τῆς θείας λατρείας ἐπιβεβαιουμένη πίστη. Ἔτσι ἡ περί τῆς ἀειπαρθένου Μητρός τοῦ Κυρίου ἀλήθεια κατατέθηκε κυρίως ἀπό τήν Α΄ Οἰκουμενικη Σύνοδο, δηλαδή ἀπό τῆς κατισχύσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατά τῆς αἱρέσεως στήν περί τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀλήθεια, μέ περιεχόμενο ἐκκλησιαστικῆς εὐσεβείας, πού ἐκδηλώθηκε ὡς σεβασμός καί τιμητική στήν θεία λατρεία προσκύνηση καί ἔξαρση τοῦ προσώπου αὐτῆς, πού μαρτυρεῖται ἔκτοτε, ὅπως εἴδαμε στούς ναούς καί τίς ἑορτές πρός τιμήν της. Ἔτσι, ἡ τιμή πρός αὐτή ἐκδηλώθηκε καί ὡς ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος αὐτῆς σέ βοήθεια καί δή σέ σχέση πρός τήν οἰκείωση τῆς *«ἐν Χριστῷ»* σωτηρίας ἀπό τούς ἀνθρώπους, διά μεσιτείας αὐτῆς *«παρά τῷ Υἱῷ»* της. Διότι ἡ συνεργία τῆς Παρθένου Μαρίας στό ἔργο αὐτοῦ διά τῆς προσφορᾶς τῆς μητρότητος «ἐν ἁγνείᾳ» κατά τήν θεία ἐνσάρκωση δέν ἀπέβη παθητική, ἀλλά καί ἐνεργητική ἀκριβῶς γιά τήν ἀνταπόκρισή της *«ἐν ὑπακοῇ εἰς τήν θείαν βουλήν»*. Τοῦτο βεβαίως δέν ὑποδηλώνει καί ἐξίσωση αὐτῆς κατά τό μεσιτικό αὐτῆς ἔργο πρός λύτρωση καί σωτηρία πρός τόν μόνο μεσίτη Θεοῦ καί

ἀνθρώπων Ἰησοῦ Χριστό[154]. Ἡ βεβαιότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως περί τοῦ ἐξαιρέτου τοῦ προσώπου καί τοῦ ἔργου τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας περιεσώθηκε σέ πολλές ἐκδηλώσεις τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, μνημεῖα σχετικά ἀπό τήν ὁποία κατέχουμε πολλά, διηγήσεις καί παραδόσεις σεβαστές, λατρευτικούς θεσμούς καί προϊόντα τῶν ἱερῶν καλῶν τεχνῶν, ἰδιαίτερα τῆς βυζαντινῆς ὑμνολογίας καί εἰκονογραφίας, καί τά συναφῆ. Ἐπίσης περί τοῦ ἱεροῦ προσώπου τῆς Παρθένου περιεσώθηκε πλῆθος ἐγκωμιαστικῶν Λόγων καί ἄλλων συγγραφῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀκμάσει ἤδη πρό τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλά κυρίως ἀπό τῆς Δ΄ ἑκατονταετηρίδος ἔγιναν περισσότεροι. Στά μνημεῖα αὐτά φέρεται ἡ Θεοτόκος ὡς διαδραματίζουσα μοναδικό ρόλο ἐξ ἀνθρώπων στό ἔργο τῆς σωτηρίας. Πάντα ὅμως τά περί τῆς Παρθένου Μαρίας, περί τοῦ προσώπου καί τοῦ ἔργου αὐτῆς, ποιητικῶς καί ρητορικῶς ἐξαγγελλόμενα, ἀλλ᾽ καί διατυπούμενα θεολογικῶς ἀπό τούς ὀρθοδόξους Πατέρες καί διδασκάλους, δέν γίνονταν αἰτία ἡ ἀφορμή συσκοτισμοῦ στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὅλων τῶν ἐποχῶν τῆς νηφαλίου ὀρθῆς περί τῆς Θεοτόκου πίστεως, τῆς καθιδρυμένης στήν εὐαγγελική καί πρωτοχριστιανική βάση. Σέ κάθε ἀναγνωριζόμενη σ᾽ αὐτήν καί ἐξυμνούμενη ὑπεροχή

154. Α΄ Τιμ. β΄ 5.

κατά τήν καθαρότητα καί ἁγιότητα, καί σέ κάθε τονιζόμενη προτεραιότητα αὐτῆς στήν οἰκείωση τῆς «ἐν Χριστῷ» σωτηρίας, συνεπῶς δέ καί στήν θέση αὐτῆς στήν Ἐκκλησία, ὅπως καί σέ κάθε ἐξαιρετική συμβολή αὐτῆς στήν ἐνέργεια τῆς χάριτος μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ποτέ δέν ἐξισώθηκε ἡ Θεοτόκος πρός τόν Υἱόν καί Θεόν αὐτῆς καί πουθενά ἀποβαίνει αὐτή στήν Ὀρθοδοξία μεσίτης καί λυτρωτής τῶν ἀνθρώπων κατά κυριολοξία, ὡς ἐκεῖνος[155] *«ἐξ ἰδίας φύσεως καί οὐσίας»* εἶναι τέτοιος. Ἡ ἀμερόληπτη καί ἀπροκατάληπτη θεώρηση τῶν ἀποδιδομένων στήν Παρθένο Μαρία χαρισμάτων, ἰδιωμάτων καί λειτουργημάτων ἀπό τούς Πατέρες, Διδασκάλους καί Ὑμνωδούς τῆς Ἐκκλησίας πιστοποιεῖ, ὅτι ὅλα αὐτά, καί ἐκεῖνα ἀκόμη τά ἀποδιδόμενα στήν Ἁγία Γραφή μόνο στόν Ἰησοῦ Χριστό, δέν ἀποδίδονται στήν Παρθένο Μαρία παρά μόνον σέ μία καί μοναδική σχέση καί ἀναφορά αὐτῆς πρός Ἐκεῖνον[156], ὑπό τήν ἰδιότητα αὐτῆς ὡς Μητρός τοῦ Θεανθρώπου, καί στήν κατάσταση πού θεωρεῖται ὡς τιμωμένη καί προκαλουμένη σέ βοήθεια διά τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς προσευχῆς μας. Ὡς αὐτόνομος *«μεσίτρια»* καί *«λυτρώτρια»* ἤ *«συλλυτρώτρια»* δέν παρουσιάζεται ἡ Παρθένος Μαρία στήν Ὀρθοδοξία, οὔτε στήν ἐκκλησιαστική διδασκαλία οὔτε στήν θεία λατρεία.

155. Ὁ Υἱός της.
156. Τόν Υἱόν της.

Ἀπό τόν ὑπερτονισμό τῶν ἀνωτέρω ἰδιοτήτων τῆς Παρθένου Μαρίας στήν σύγχρονη ρωμαιοκαθολική «Μαριολογία» ἐκφράζονται προγνωστικά περί ἐπικειμένης ἀνακηρύξεως καί τῶν σημείων αὐτῶν σέ παπικά «δόγματα», ὡς αὐτό ἐπισυνέβη γιά τήν *«ἄσπιλον σύλληψιν»* αὐτῆς καί τήν *«ἐνσώματον ἀνάληψιν»* στούς οὐρανούς.

Ἡ θέση τῆς Δυτικῆς Θεολογίας καί τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γιά τό πρόσωπο τῆς Παρθένου Μαρίας

Ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία ἀνήγαγε σέ ἐπίσημο δόγμα, διά τῆς διακηρύξεως τό ἔτος 1854 ἀπό τόν πάπα Πίου τοῦ Θ΄[157] διδασκαλία, δηλαδή τήν γνώμη περί συλλήψεως τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπό τούς γονεῖς της καί ἀπό αὐτούς γεννήσεως αὐτῆς ἄνευ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Ἔτσι, προέκυψε ἐπίσημη ρωμαιοκαθολική μαριολογική διδασκαλία ὄχι μόνο ἄγνωστος στήν ἀρχαία, τήν οὐκουμενική, ἐκκλησιαστική παράδοση, ἀλλά καί ρητῶς ἀντιστρατευομένη πρός τήν Ἁγία Γραφή[158]. Τό νέο τοῦτο παπικό δόγμα διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς διακρινομένης καί στήν Ἁγία Γραφή,

157. Denziger, Enchirid, Symbol (23) 1963, 2803, τήν περί «ἀσπίλου συλλήψεως» τῆς Θεοτόκου immeculata conceptio.

158. Ρωμ. γ΄ 23-24.

ἀλλά καταφανέστερα στήν Ἱερά Παράδοση, ἀναδεικνυομένης βεβαιότητος περί τῆς καθαρότητος καί ἁγνότητος αὐτῆς ὡς ἀνθρώπου τῆς ἀξιωθείσης τιμῆς νά κληθεῖ στήν θεία μητρότητα καί νά ἀναδειχθεί ὄντως σ' αὐτήν Παρθένος Μαρία καί Θεοτόκος μέ τίς ἰδιαίτερες ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀπό τήν ἀρχέγονη ἐποχή τοῦ χριστιανισμοῦ θεωρήθηκαν οἱ κατ' ἐξοχήν ἰδιότητες πού κατεκόσμησαν τήν Παρθένο Μαρία, δηλαδή τῆς ἁγνότητος, τῆς ὑπακοῆς καί τῆς ταπεινότητος ὡς τήν οὐσία τῆς ἁγιότητος γιά τόν ἄνθρωπον, δηλαδή τήν ἐκδήλωση τῆς ὀρθῆς σχέσεως αὐτοῦ πρός τόν Θεό. Ἡ καθαρότητα καί ἡ ἁγνότητα βρίσκουν τήν τελειότερη ἐκδήλωσή τους στήν *«ἀειπαρθενίαν τοῦ κεχαριτωμένου προσώπου»*, τό ὁποῖο ὑπῆρξε ὁ τέλειος φορέας τῶν θεαρέστων αὐτῶν ἰδιοτήτων. Ἔτσι ἀπέβη ἀπό κάποια ἄποψη ἡ Παρθένος Μαρία ἐμπνευστής τοῦ ἰδεώδους ἐκείνου τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τό ὁποῖο καί προγενεστέρως, ἀλλά κυρίως γιά τήν γενεάν τοῦ Δ΄ αἰῶνος ἴσχυεν ὡς τό ὕψιστο καί τελειότατο, τοῦ ἀσκητικοῦ ἰδεώδους. Ἡ Παρθένος Μαρία ὑπῆρξε ἡ πρώτη πού πραγμάτωσε κατά τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας ἀληθῶς τήν παρθενία μετά τῶν συμπαρομαρτούντων χαρισμάτων τῆς πλήρους καί τελείας ὑποταγῆς στό Θεό, δηλαδή τῆς ἀληθοῦς γιά τόν ἄνθρωπο ἰδιότητος τῆς

ἁγιότητος[159]. Ἔτσι, ἀποδίδεται στήν Θεοτόκο καί σταθεροποιεῖται γι' αὐτήν ἡ προσωνυμία *«Παναγία»*. Αὐτήν γνωρίζει ὡς ἐπικρατοῦσαν πλέον κατά τόν Ε΄ αἰῶνα ὁ Βασίλειος Σελευκείας[160], ὁ ὁποῖος τονίζει καί τήν θέση τῆς Παρθένου Μαρίας ὑπέρ τούς ἀνέκαθεν στήν Ἐκκλησία τιμωμένους μάρτυρες[161]. Ἀργότερα, κατά τόν Ζ΄αἰῶνα, ὁ Ἀνδρέας Κρήτης ἀποκαλεῖ ἐπιμόνως τήν Θεοτόκο Μαρία *«ἁγίαν»*, *«ἁγιωτέραν τῶν ἁγίων»*[162], ὅπως καί οἱ προγενέστεροι αὐτοῦ Μόδεστος Ἱεροσολύμων[163] καί Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων[164], καί σύμφωνα μέ αὐτούς σταθερά πλέον καί ὅλοι οἱ ἐπιγενέστεροι ὀρθόδοξοι. Χωρίς νά ἐκφράζωνται κάπου ρητῶς οἱ ἀρχαῖοι Πατέρες, καί οἱ τοῦ Δ΄ καί Ε΄ αἰῶνος, περί τῆς Θεοτόκου ὡς ἀπολύτως ἀναμαρτήτου[165], τονίζουν ἐκπρόσωποι αὐτῶν, ὅπως ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης[166] καί στήν Δύση ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος στόν κατά τοῦ Πελαγίου ἀγῶνα του, τήν προέλευση καί τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπό τό προπατορικό ἁμάρ-

159. Ἰωάν. Χρυσ., PG 49, 296· 303· 318. Ἐπιφάν., PG 42, 713D· 725B.
160. PG 85, 425.
161. PG 85, 441.
162. PG 97, 1108.
163. PG 86, 2, 3284 κ.λπ.
164. PG 87, 3, 3217 κ. ἑξ.
165. Μή δυναμένης νά ἁμαρτήσει.
166. PG 46, 377.

τημα. Αὐτοί οἱ Πατέρες καί ἄλλοι συνδυάζοντες τήν ἀνάγκη καί τόν σκοπό τοῦ πλήρους ἐξαγνισμοῦ αὐτῆς πρός τό μυστήριο δι' αὐτῆς πραγματωθέν τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου καί ἐμβαθύνοντες στήν σχετική πρωτοχριστιανική πίστη, διδάσκουν ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐπενήργησε καί τό μυστήριον τοῦ ἁγιασμοῦ της κατά πάντα, γιά νά καταστεῖ ἡ Παρθένος Μαρία τέλειο ὄργανο τῆς θείας βουλῆς. Ἀλλά ὅλοι θεωροῦν τόν ἐξαγνισμό αὐτό, ὡς καθαρισμό προφανῶς ἐκ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ποού ἔγινε μετά τήν γέννηση αὐτῆς καί δή κατά τόν Εὐαγγελισμό[167]. Τήν καρποφορίαν σέ κάθε ἀρετή καί ἁγιότητα τῆς μακαρίας Παρθένου Μαρίας διαβλέπει ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός πού ἀρχίζει γενικότερα ἀπό τήν εἴσοδο στό Ναό αὐτῆς, ἀφ' ὅτου ἀρχίζει ὁμοίως γενικώτερα καί ἡ ἐπενέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπ' αὐτήν πρός καταρτισμό της σέ ἀντάξιο δοχεῖον τοῦ μέλλοντος νά λάβει «ἐν αὐτῇ καί ἐξ αὐτῆς» τήν καθαρά καί ἁμίαντο ἀνθρώπινη φύση τοῦ θείου Λόγου[168]. Ἀπό τούς Δυτικούς Σχολαστικούς ὁ Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης

167. Κυρίλλ. Ἱεροσολ., Κατηχ. 17, 7, PG 33, 976. Γρηγορ. Θεολ., Ἔπη Δογμ. Θ΄, στίχ. 68, PG 37, 462 καί 1 στίχ. 5, αὐτόθι 469 καί τοῦ αὐτοῦ Γρηγ. Θεολ., Λόγ. 45 εἰς τό Ἅγ. Πάσχα, PG 36, 633. Ἰωάνν. Δαμασκ., Ἔκδ. Ὀρθ. Πίστ. ΙΙΙ, 2, PG 94, 985Β.

168. Ἔκδ. Ὀρθ. Πίστ. IV, 14, PG 94, 1160 Α.

τοποθέτησε ἕνα πρῶτο εἰδολογικό ἀπό τίς συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἐξαγνισμό τῆς Παρθένου Μαρίας κατά τήν μεταξύ τῆς συλλήψεως καί τῆς γεννήσεως αὐτῆς περίοδο, ἕνα δεύτερο δέ τελικό καθαγιασμό κατά τήν σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπ' αὐτῆς, δηλαδή κατά τόν Εὐαγγελισμό. Ἀρχαῖοι ἐξ ἄλλου Πατέρες καί Διδάσκαλοι, ὁρμώμενοι ἀπό τήν ἰδέα ὅτι, σέ κάθε ὑπεροχή καί τελειότητα τῆς ὁποίας ἡ Παρθένος Μαρία κατά χάριν ἠξιώθηκε γιά τά ἐπιτελεσθέντα μεγάλα καί θαυμαστά σ' αὐτήν ἐξ ἀμέσου ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δέν ἔπαυσε νά συγκαταλέγεται καί μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, πού κληρονόμησαν ἐλλείψεις καί ἀδυναμίες ἀπό τῆς πτώσεως ἐκείνης τοῦ γενάρχου. Ἀπό αὐτές μόνος ἀπηλλαγμένος, ἐπομένως δέ καί ὅλως ἀμέτοχος τῶν συνεπειῶν ταύτης, τυγχάνει ὁ *«ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ἐν αὐτῇ»*[169] σαρκωθείς καί ἐνανθρωπήσας Κύριος, Σωτήρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων καί Σωτήρας καί τῆς τεκούσης μητέρας Του. Ἐπίσης κάνουν λόγο καί περί ὁρισμένων κατ' ἄνθρωπον ἀτελειῶν αὐτῆς. Ἔτσι ἀτέλειες ἀποδίδει σ' αὐτήν ὁ Ὠριγένης, ὁ ὁποῖος ἄλλως κήρυσσε τήν πλήρη ἁγιότητα τῆς Θεοτόκου ἀπό τῆς ἐπόψεως τῆς κατακοσμήσεως αὐτῆς διά τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καί ἀρετῶν πού ξεπερνοῦν τό

169. Στήν Παρθένο Μαρία.

κοινό μέτρο[170] καί ὁ Μ. Βασίλειος[171] καί ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος[172]. Ἀλλ' ὅτι ἀπό τίς σχετικές ἐκφράσεις τῶν Πατέρων αὐτῶν καί ἄλλων, ἰδιαίτερα τοῦ Ἐπιφανίου, δέν εἶναι ὀρθό νά ἐξάγωνται καί συμπεράσματα περί ὑποτιμήσεως γενικῶς ἀπό τούς ἱερούς ἐκείνους ἄνδρες τοῦ κεχαριτωμένου προσώπου τῆς Ὑπεραγίας Μητρός τοῦ Κυρίου, ὅπως καί περί ἐναντιώσεως αὐτῶν στήν ἀπονομή τῆς προσοφειλομένης σ' αὐτήν ὡς «ἀειπάρθενον Θεοτόκον» τιμῆς. Ἐξ ἄλλου ὅμως πρόδηλον εἶναι ὅτι οὔτε καί τό νεώτερο ρωμαιοκαθολικό δόγμα περί τῆς *«ἀσπίλου συλλήψεως»*, δηλαδή τῆς ἄνευ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος γεννήσεως τῆς Θεοτόκου μπορεῖ νά στηριχθεῖ στήν ἀρχαία πατερική ὀρθόδοξη παράδοση καί τῆς συνεχιζούσης αὐτή ἐπιγενέστερης καί νεώτερης, ὅπως ἡ ἐπί τοῦ προκειμένου ρωμαιοκαθολική ἀπολογητική ἐπιχειρεῖ νά καταδείξει αὐτό, ὅτι δηλαδή στηρίζεται δῆθεν καλῶς τό περί *«ἀσπίλου συλλήψεως»* νέο ρωμαιοκαθολικό δόγμα στήν καθολική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐλλείψεως ἰδίων προσωπικῶν ἁμαρτημάτων, ἰδιαίτερα μετά τήν ἔλευση τοῦ

170. Εἰς Λουκ. Ὁμιλ. XX, ἔκδ. Πρωσ. Ἀκαδ. Ἐπιστ. Τ΄ 9, σ. 133. Ὁμιλ. XVII, ἔνθ' ἀν., σ. 117. Πρβλ. καί Ἰωάνν. Δαμασκ., Ἔκδ. Ὀρθ. Πίστ. IV, 14, PG 94, 1161Δ.

171. (Ἐπιστ. 260, PG 32, 965/968)

172. PG 57, 45· 465-466· 464.

Ἁγίου Πνεύματος ἐπ᾽ αὐτήν κατά τόν Εὐαγγελισμό, ἀποδίδουν, ἀρχαῖοι καί νεώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, στήν Θεοτόκο τελεία ἀναμαρτησία, μή πραγματοποίηση δηλ. σέ πράξη ἁμαρτίας της καί σ᾽ αὐτή, ὡς κληρονόμο τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, πού παρέμεινε, ὡς ἀδυναμίας ἔστω[173]. Ἀπό τήν γενική δέ θεώρηση τοῦ ὅλου ἐν προκειμένῳ ὀρθοδόξου φρονήματος φαίνεται ὅτι ἡ ἀπαλλαγή τῆς Θεοτόκου ἀπό τῆς κλίσεως πρός τήν ἁμαρτία, ὡς ἀδυναμίας, θά ἐπισυνέβη μετά τήν σταυρική θυσία τοῦ Υἱοῦ της καί κατά τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἀναστάντος σ᾽ αὐτήν καί κατά τήν τελική ἐπικάλυψη αὐτῆς ὑπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, δηλαδή διά τοῦ «ἐν πνεύματι καί πυρί» καινοδιαθηκικοῦ βαπτίσματος αὐτῆς στήν Ἐκκλησία.

Στή Δύση εἶχαν ἀναφανεῖ τάσεις ἀπαλλαγῆς τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπό τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, πρό τῆς συλλήψεώς της, ἤδη κατά τόν Η΄

173. (Μητροφ. ὁ Κριτόπουλος, Ὁμολογ. ιζ΄ παρά Ἰω. Καρμίρῃ, μν. ἔργ.» Β΄, σ. 548 κ. ἑξ. Δοσίθεος Ἱεροσολ., Ὁμολογ. Πίστεως, βλ. στ΄, ἔνθ᾽ ἀν., σ. 750. Πρβλ. καί Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμηνίτου, Δογματική διδασκαλία τῆς ἁγιωτάτης ἀνατολ. καί καθολ. ἐκκλησίας, περιέχουσα κατ᾽ ἐξαίρετον λόγον τρία τινά: 1ον... 2ον ὅτι ἡ Θεοτόκος ὑπέκειτο τῷ προπατορικῷ ἁμαρτήματι, 3ον... Ἐν Βουκουρεστίῳ ἔτει ἀπό θεογονίας ,αψγ΄,1703, σ. 61-82 καί 268-370)

αἰῶνα, ὡς *«θεολογούμενον»*. Κατά τόν Μεσαίωνα ὑπεστηρίζονταν ἡ διδασκαλία αὐτή ἀπό τούς Φραγκισκανούς, ἀπεκρούονταν ὅμως ἀπό τούς Δομινικανούς, πού δέχονταν τήν διδασκαλία τῶν μεγάλων Σχολαστικῶν Βερνάρδου τοῦ ἐκ Κλαιρβώ, Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου, Ἀλβέρτου τοῦ Μάγνου[174], κατά τήν ὁποία διδασκαλίαν ἡ Παρθένος Μαρία εἶχε συλληφθεῖ στήν προπατορική ἁμαρτία καί δέν ἦταν ἐπομένως ἀπηλλαγμένη αὐτῆς ἀπό τήν ἀρχή, ἀλλ᾽ ἀπηλλάγει ἀκολούθως, ἐν τῇ «νηδύϊ εἰσέτι τῆς μητρός της» εὑρισκομένη. Ἡ διδασκαλία ἐν τούτοις τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν περί *«ἀσπίλου συλλήψεως»* ἐπεκράτησε σταδιακά καί σταθερά. Πάντως, μέχρι τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος μποροῦσαν οἱ Δομινικανοί νά διδάσκουν στίς Σχολες τους τήν προμνημονευθεῖσα θεωρία τῶν μεγάλων Σχολαστικῶν Δυτικῶν Διδασκάλων, τό κῦρος τῶν ὁποίων συνεκράτησε τήν Ρωμαιοκαθολικήν Ἐκκλησίαν ἀπό τοῦ νά διακηρύξει τό δόγμα περί τῆς *«ἀσπίλου συλλήψεως»* κατά τήν ἐν Τριδέντῳ Σύνοδο τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος, μέχρις ὅτου αὐτό ἔγιεν τελικῶς κατά τό ἔτος 1854 ἐπί πάπα Πίου τοῦ Θ΄ μέ λαμπρούς πανηγυρισμούς στήν Ρώμη, καί κηρύχθηκε ἔκτοτε ὡς «μαριανική ἐποχῆς». Τό ρωμαιοκαθολικό δόγμα τῆς «ἀσπίλου συλλήψεως», προσβάλλει τήν μοναδικότητα τοῦ ἀναμαρτήτου τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ

174. Μεγάλου.

Χριστοῦ, γιά τήν ἀκριβῶς ἐκτός τῆς ἰσχύος καί τῆς τάξεως τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος μοναδική θεανδρική ὑπόστασή του, καί ἀποκρούεται ὁμοφώνως ἀπό ὅλη τήν ὀρθόδοξο συνείδηση[175].

Ὡς ἰδιαίτερον ἐκδήλωμα τῆς *«μαριανικῆς ἐποχῆς»* τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ὡς κατακλείδα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, παρουσιάζεται ἡ τελευταία ἐκεῖ μαριολογική διακήρυξη τῆς «ἐνσωμάτου ἀναλήψεως» τῆς Μαρίας στόν οὐρανόν *«Assumptio»*. Τό νέο αὐτό *«Δόγμα»* διεκηρύχθηκε ἀπό τόν πάπα Πίο τόν ΙΒ΄ διά τῆς «Βούλλας» τῆς 1.11.1950 *«Munificentissimus Deus»*, διά τῆς ὁποίας ὁ Πάπας πρώτη φορά ἀπό τῆς διακηρύξεως τοῦ *«Ἀλαθήτου»* αὐτοῦ (ἐν τῇ Α΄ Βατικανίῳ Γενικῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Συνόδῳ, 1870) προβαίνει σέ ἐπίσημη δογματοποίηση.

Γιά τήν ὁλοκλήρωση τῶν πιστῶν, *«ἐν τῷ θείῳ καταγλαϊσμῷ»* τῆς τελικῆς δόξης τῶν «Ἁγίων» τῆς

175. Βλ. Ἱστορία τοῦ παρά τοῖς Λατίνοις νέου Δόγματος τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Ἁγίας Ἄννης. Ἐν «Εὐαγγελικός Κῆρυξ», ἔκδ. ὑπό Διονυσ. Κλεόπα καί Κωνστ. Κοντογόνου, ἔτος Α΄ 1857, σ. 262-275. Καί ὁ Σέργιος Bulgakov στό περί τῆς Θεοτόκου, κατά τήν ἰδιαίτερη «σοφιολογικήν» θεωρίαν του, ἔργον του, «Ἄφλεκτος βάτος», Παρίσιοι 1927 [ρωσιστί], κατά τό πλεῖστον ἀσχολεῖται περί τήν καταπολέμηση τοῦ δόγματος περί τῆς «ἀσπίλου συλλήψεως». Πρβλ. καί Ἰω. Καλογήρου, μν. ἔργ.» σ. 76-100.

ΜΡ
ΘΥ

ἀρχέγονης πρωτοχριστιανικῆς ἐκφράσεως, προβάλλει ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας συνεχῶς μοναδικό καί ἀπαράμιλλο πρότυπον ἀπό τούς ἀνθρώπους, τήν Παναγίαν, τήν *«ἀειπάρθενον Θεοτόκον»*, μέ τήν θεία λατρεία καί μέ τό ἐνιαῖο καί ἀδιαίρετο χριστολογικό Δόγμα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἀλλά τήν μονομερῆ ἀπό τόν πάπα διακήρυξη σέ *«Δόγμα»* ἑνός εἰδικώτατου σημείου ἀπό ὅλη τήν Ἐσχατολογία, ὅπως εἶναι ἡ «ἐνσώματος ἀνάληψις» τῆς Θεοτόκου στούς οὐρανούς, πού ἀπαυξάνει καί τήν ἤδη ὑφιστάμενη διάσταση τῶν Ἐκκλησιῶν, δέν δύναται νά ἀναγνωρίσει ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἄλλωστε στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἀποφεύγονται καί τά ἐγχειρήματα γιά δογματικούς προσδιορισμούς σημείων τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, τά ὁποῖα παιδαγωγικῶς καί φιλανθρώπως ἀφέθηκαν ἀπό τόν Θεό *«μετέωρα»* στήν ἐλευθερία τῶν ἐμβαθύνσεων τοῦ εὐσεβοῦς λογισμοῦ.

Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησιαστική συνείδηση κατενόησε πάντοτε ὀρθά καί ἀκέραια τήν διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τῶν ἀρχαίων ἐκπροσώπων της, Πατέρων καί Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, περί τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Στό πνεῦμα αὐτό δίδεται πάντοτε ἀπάντηση σέ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀντιφρονοῦντες σέ ὅ,τι ἀφορᾶ στό ἱερό τοῦτο πρόσωπο τῆς Παναγίας μας καί τήν ὀφειλομένη καί ἀποδιδομένη τιμή σ' αὐτό τό πρόσωπο στήν ἐκκλησιαστική ζωή καί τήν ἀτομική χριστιανική εὐ-

σεβεία, ἐπεκαλοῦντο ἀρχαίους ἐκκλησιαστικούς ἄνδρες, ἰδίᾳ τόν Ἐπιφάνιον[176], ὡς συμφωνοῦντας στά σημεῖα αὐτά τῶν ἀπόψεών τους.

Ἡ Θεοτόκος Παρθένος Μαρία στήν συνείδηση τῶν πιστῶν καί στήν Ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας

Τό αἴσθημα τῶν ὀρθοδόξων θεωρεῖται σημαντικό καί ὑψηλό, ἀναφερόμενο στήν πίστη καί στήν ἀγάπη τους πρός τήν ἀειπάρθενο Θεοτόκον, τήν Παναγία. Αὐτήν ὁ ἑλληνικός λαός θεώρει πλέον σύμμαχόν του καί συμπαραστάτη του ἀσφαλέστατον κατά τούς δικαίους ἱερούς ἀμυντικούς καί ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνες του, ἀπό τῆς ἐποχῆς ἤδη τῆς ἀκμῆς τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπέροχη ἐκδήλωση τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ ἐθνικοθρησκευτικοῦ αἰσθήματος, συνδυαζομένου μετά τῆς πρός τήν Θεοτόκο Μαρία τιμῆς καί ἀγάπης, ἀποτελεῖ ὁ *«Ἀκάθιστος Ὕμνος»*. Πρόκειται περί τοῦ γνωστοῦ θρησκευτικοῦ ποιητικοῦ μεγαλουργήματος μέ τό ὁποῖο ἐκδηλώνεται καί ἀποδίδεται θεολογικώτατα, ἡ ὅλη προσφερομένη τιμητική προσκύνηση καί ἡ ἀγάπη πρός τό κεχαριτωμένο πρόσωπο τῆς Θεομήτορος, μέ ποιητικές ἐξάρσεις, καί γιά τόν λόγο πάντοτε πραγματώσεως τοῦ μυ-

176. 310-404.

στηρίου τῆς ἐνσάρκου τοῦ Χριστοῦ Οἰκονομίας «δι' αὐτῆς». Ὁ ὕμνος αὐτός ἀποτελεῖ Κοντάκιον, ἀνεπτυγμένη μορφή μέ τούς «Οἴκους», τό ὁποῖο ψάλλεται κατά τήν ἑορτή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἀργότερα παρενεβλήθη καί ὁ γνωστός Κανών *«Ἀνοίξω τό στόμα μου...»*. Ὁ ἴδιος Ὕμνος ἐμπλουτίσθηκε καί μέ τό ἄλλο Κοντάκιο *«Τῇ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ»*[177] καί ἀπετέλεσε καί ἐθνικό ἑλληνικό εὐχαριστήριο ὕμνο γιά μεγάλες ἀμυντικές καί ἀπελευθερωτικές ἐπιτυχίες, οἱ ὁποῖες συνδυάσθηκαν μέ τήν γενικότερη προστασία τῆς Θεοτόκου Μαρίας καί τήν εὔνοια αὐτῆς ὑπέρ τοῦ θεοφρουρήτου ἑλληνικοῦ χριστιανικοῦ κράτους τοῦ Μεσαίωνος, ὅπως καί ὑπέρ τοῦ γένους γενικώτερα, ὅπως αὐτό διεμορφώθηκε μέ τίς ἐπελθοῦσες νέες συνθῆκες τῆς ὑποδουλώσεως καί τῆς μετά ἀπό αὐτές ἀποκαταστάσεως καί ἀναγεννήσεως αὐτοῦ[178].

Ἀξιομνημόνευτο τυγχάνει ὅτι ἡ ρωσική ὀρθόδοξη συνείδηση παρέλαβε αὐτούσιο τόν *«Ἀκάθιστον Ὕμνον»* μεταφρασθέντα στήν ἐκκλησιαστική σλαβική γλῶσσα καί ἀνύψωσε καί αὐτή τό διθυραμβικό Κοντάκιο *«Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τά νικητήρια...»* σέ σύμβολο λυτρώσεώς της, πού προέκυψε ἀπό τήν συντριβή τῶν εἰδωλολατρῶν Ρώσων ἀπό τούς Ἕλ-

177. Προοιμίου.

178. (Κωνστ. Δρατσέλα, Ἡ Θεοτόκος καί ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, ἐκλαϊκευτ., Τρίκαλα 1957)

ληνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πού ἐνισχύθηκαν ἀπό τήν Θεοτόκο. Αὐτό ταυτίζεται μέ τήν ἀπολύτρωση καί ἀποκατάσταση τοῦ ρωσικοῦ γένους[179] Ἀπό τήν ὀρθόδοξον ἑλληνική βεβαιότητα περί τῆς συμπαραστάσεως τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας κατά τόν γιγαντιαῖο ἀπελευθερωτικό ἀγῶνα τοῦ 1821 προέκυψε τό νεώτερο πανελλήνιον ἐθνικοθρησκευτικόν προσκύνημα στήν Εὐαγγελίστρια[180].

Ἀπό τήν βεβαιότητα αὐτή περί τῆς ἰδιαίτερης προστασίας τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας στόν εὐσεβῆ ὀρθόδοξο ἑλληνικό λαό καί στρατό κατά τήν πρόσφατη ἔνδοξη ἑλληνική ἐποποιΐα τοῦ πολέμου 1940-1941, ὅπως καί κατά τήν ξενική κατοχή, προέκυψε καί ἡ νεωτάτη σύγχρονη σέ ἐμᾶς ἀναγέννηση καί ἐνδυνάμωση τῆς ἀπονεμομένης ἐξαιρετικῆς τιμῆς καί εὐλαβείας πρός τήν ὑπέρμαχο στρατηγό, προστάτρια καί φύλακα Ἀειπάρθενο καί Παναγία Θεοτόκο ἀπό τόν ἑλληνικό λαό.

179. Βλ. σχετικῶς Ἱστορία τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, συγγραφεῖσα ρωσιστί καί τό δεύτερον ἐκδοθεῖσα, τό 1840 ἐν Πετρουπόλει, μεθερμηνευθεῖσα δέ στήν ἡμετέρα φωνή ὑπό Θεοδώρου Βαλλιάνου, συνταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1851. σ. 6.

180. Νικολ. Γεωργ. Σακελλίωνος, Ἱστορία τοῦ ἐν Τήνῳ Ἱεροῦ Ναοῦ καί Ἱδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας, προσκυνήματος τῶν ἁπανταχοῦ Ὀρθοδόξων, ἀπό τῆς εὑρέσεως τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος μέχρι σήμερον, ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου 1829.

Στό αἴσθημα αὐτό τοῦ λαοῦ ἀνταποκρινόμενη ἡ μήτηρ Ἐκκλησία, ὅρισεν ὅπως κατά τήν 28ην Ὀκτωβρίου ἄγεται πλέον ἡ ἑορτή τῆς Ἁγίας Σκέπης, εἰσήγαγε δέ καί σχετική νεώτατην ἱερά Ἀκολουθία, ποιηθεῖσα ὑπό τοῦ ἱερομονάχου Γερασίμου τοῦ Μικραγιαννανίτου.

Σημειώνουμε ὅτι δέν πρέπει νά παύσει, διότι παραμένει σάν σοβαρό καί οὐσιῶδες θέμα, πού κινεῖται ἐπί χριστολογικῆς ἀκριβῶς βάσεως, ὅπως ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία νά στηρίζει ὁλόκληρη τήν διδασκαλία καί τήν λειτουργική πράξη περί τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας[181]. Ἡ ἀνάγκη ἑνός τέτοιου συσχετισμοῦ ἄρχισε πάλι νά γίνεται συνειδητή καί ἐπιτακτική καί στούς συγχρόνους ἀμφισβητητές τοῦ προσώπου τῆς Θεοτόκου, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νά ἐπαναδιαποτίσουν τήν ἐκκλησιαστική ζωή τους μέ τά ἀπολεσθέντα γι' αὐτούς ἀγαθά τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καί ζωῆς.

181. Καί τῶν Ἁγίων.